

5680/2001

Viharnik

GLASILO DELOVNE ORGANIZACIJE LESNA SLOVENJ GRADEC - GOZDARSTVO IN LESNA INDUSTRIJA, N. SOL. O.

LETO XV - ŠTEVILKA 1

JANUAR 1983

POSTINA PLAČANA

Cilji in smernice nabavne in prodajne politike za leto 1983

OSNOVE

Osnovne cilje in smernice nabavne in prodajne politike za leto 1983 določamo na podlagi samoupravnega sporazuma o temeljnih srednjeročnega plana DO LESNA Slovenj Gradec za obdobje 1981—1985 in z upoštevanjem sedanjih tržnih razmer in pogojev gospodarjenja. Glede na temeljne usmeritve gospodarskega in družbenega razvoja, ki so opredeljene v osnutku zvezne in republiške resolucije za prihodnje leto, moramo v planu za leto 1983 za nabavno in prodajno področje upoštevati:

— da se splošna ekonomska situacija ne bo izboljšala, oziroma bo še težja,

— da je potrebno ekstremno povečanje izvoza, da bomo sposobni zagotoviti odplačilo deviznih anuitet in uvoz reprodukcijskih materialov,

— da je določeno zmanjšanje investicij v SFRJ za 20 %, kar pomeni istočasno zmanjšano povpraševanje za večino naših proizvodov,

— da je sprejeta družbena orientacija, da se zmanjša ali ukine proizvodnja z visoko udeležbo uvoznih materialov in maksimalno poveča proizvodnja za izvoz z minimalno uporabo uvoznih materialov,

— da je nujno ambiciozno, vendar realno planiranje, z upoštevanjem vseh tržnih možnosti, zahtev in omejitev.

NABAVA

Cilji in smernice nabavne politike

Osnovni cilji in smernice v letu 1983 temeljijo na aktivnostih za za-

gotovitev potrebnih količin surovin, izdelavnih in drugih reprodukcijskih materialov, ki bodo omogočili tekoče izpolnjevanje dinamičnih in operativnih planov proizvodnje. V ta namen bomo:

— stalno spremljali in analizirali nabavno tržišče surovin in materialov (ki jih potrebujejo proizvodne TOZD) z vidika količin, kvalitete, cen, dobavnih pogojev in tržišč,

— sklenili nabavne pogodbe za leto 1983 z vsemi dobavitelji osnovnih surovin in izdelavnih materialov do konca meseca januarja 1983, upoštevajoč tudi sklenjene samoupravne sporazume o uskladitvi planov dobav v srednjeročnem obdobju 1981 do 1985 z odstopanji. Za dobavo pomembnejših materialov bomo sklenili nabavne pogodbe z dvema ali

več dobavitelji, da ne bomo odvisni samo od enega,

— sproti usklajevali dinamiko dobav z dinamiko proizvodnje in prodaje in ob spremembah proizvodnih planov in programov pravočasno spremenili plane nabave.

— maksimalno izkoristili vse možnosti dobav iz domačega trga in izvajali tudi selekcijo dobaviteljev, ki zahtevajo združevanje deviznih sredstev,

— skrbeli za stroškovno racionalno nabavo z direktnimi nakupi, zamenjavo dražjih materialov s cenejšimi enake kvalitete, racionalnim transportom, z racionalizacijo dela preko AOP in drugimi ukrepi (kadrovskimi in organizacijskimi),

— skrbeli, da ne bodo presežene normativne zaloge materialov, ki jih bomo določili z vidika racionalne vezave obratnih sredstev, kritičnosti materialov in z upoštevanjem varnostnih zalog ob sedanjih tržnih pogojih in razmerah,

— ob sklenitvi nabavnih pogodb uveljavili ugodnejše nabavne pogoje (roke dobav, roke plačil in raba-

Instaliranje računalnika v poslovni stavbi I Lesne Slovenj Gradec

te), kot smo jih dosegli v letošnjem letu. Povprečni neto rok plačila je določen najmanj 60 dni za vse re-produkcijske materiale, ki jih nabavljamo izven DO. Obrestna mera za plačila preko dogovorjenega neto roka praviloma ne sme biti višja, kot jo določijo poslovne banke.

Na podlagi plana nabave in navedenih ciljev in smernic za leto 1983 se mora TOZD BP dogovoriti s posameznim proizvodnim TOZD in TOK za poti in smeri nabave s ciljem, da bo zagotovljena nabava po najkrajši poti in racionalno. Praviloma se mora nabava osnovnih repromaterialov izven področja DO LESNE opraviti preko nabavnih služb v TOZD BP, da bo nabavna pogodba z enim dobaviteljem skupna za vse TOZD in TOK, da bo koordinirana s prodajno pogodbo, da ne bo pri istem dobavitelju in v istem kraju urejevalo nabavo več referentov hkrati, itd. TOZD BP bo določil planirane nabavne cene za leto 1983 na podlagi zadnje uveljavljene cene. Ob vsakem zvišanju planiranih nabavnih cen mora TOZD BP dobiti soglasje pri proizvodnem TOZD, preden izvede naročilo po zvišani ceni.

Nabavo repromaterialov iz uvoza bo TOZD BP realiziral samo v okviru sprejete izvozno-uvozne bilance za DO LESNA. V okviru te bilance sme TOZD BP najemati premostitvene devizne kredite v soglasju z in-terno banko.

TOZD BP bo dopolnil organizacijo poslovanja tako, da bo zagotovljena sprotna koordinacija nabave s proizvodnjo in prodajo in opredeljena konkretna odgovornost za izpolnitev planirane nabave posameznih skupin materialov.

PRODAJA

Cilji in smernice prodajne politike

Osnovni cilji in smernice prodaje v letu 1983 temeljijo na aktivnostih za zagotovitev potrebnega obsega prodaje, ki bo omogočil čimboljše izkoriščanje proizvodnih kapacitet. V ta namen bomo:

— stalno spremljali in analizirali prodajno tržišče (predvsem za finalne izdelke) z vidika ponudbe, konkurenčnosti, kvalitete in asortimana. Te aktivnosti bomo izvajali tudi preko specializiranih organizacij,

— določili prodajni in s tem proizvodni program z vidika tržnih pogojev in zahtev ter konkurenčnosti

ob selekciji proizvodov, ki imajo nizko pokritje,

— nadaljevali in širili kooperacijo z INLES Ribnica pri proizvodnji in prodaji IZOLIR oken. S to kooperacijo pa ne smemo povzročiti konkurenco lastni proizvodnji in prodaji oken ter poslabšati rentabilnosti poslovanja,

— pravočasno pripravili mesečne operativne plane prodaje, ki bodo podlaga za pravočasna naročila in dobave vseh osnovnih materialov, z upoštevanjem rokov dobave, ciklusa proizvodnje, stalne in primerne sortiranosti zaloga gotovih izdelkov ter normativno zalogo materialov in gotovih izdelkov,

— izkoristili vse možnosti izvoza proizvodov z vključitvijo maloobmejnega prometa z Italijo in sejemskega kontingenta z Avstrijo in s širitvijo izdelkov, izvoznikov in tržišč,

— izvedli široko akcijo za sklenitev prodajnih pogodb za leto 1983. Akcija mora biti izvedena najpozneje do konca meseca januarja 1983 na podlagi plana prodaje po smereh, s katerim določamo povečanje obsega direktne prodaje,

— izvedli ukrepe, da se izboljša kvaliteta in servis izdelkov ter odpravijo vse odpreme in druge nepravilnosti,

— skrbeli za stalni napredek prodaje z nadaljnjim razvojem izdelkov, z izbiro prodajnih poti, z boljšim in hitrejšim servisom, z izpopolnjevanjem prodajnih kadrov in širitvijo oblik in obsega ekonomske propagande.

Organiziranost marketinga bomo izpopolnili z namestitvijo nosilca za raziskavo tržišča, zadalžili sodelavce v operativni prodaji za zbiranje informacij o dogajanju na tržišču in določili organizacijske postopke za razvoj izdelkov,

— skrbeli, da ne bodo presežene normativne zaloge gotovih proizvodov, ki jih bomo določili skupaj s proizvodnimi TOZD in IB z vidika racionalne vezave obratnih sredstev in z upoštevanjem asortimana, sortiranosti zaloga, sezonskega vpliva in proizvodnega ciklusa ter stanja nekurantnih zaloga,

— ob sklenitvi prodajnih pogodb uveljavili vsaj enake prodajne pogoje (roke plačil, kredite in rabate), kot smo jih dosegli v letošnjem letu. Za tržno ugodnejše proizvode (oblovinu, žagan les in masivne obloge) je potrebno praviloma uveljaviti, ob

zamudi plačil, 25% zamudne obresti, za ostale proizvode pa po obrestni meri, kot jo določijo poslovne banke,

— skrbeli za ažurno pridobivanje vseh potrebnih soglasij za cene novih proizvodov in pripravljali predloge za spremembe cen v skladu z družbeno usmeritvijo ravni cen za naše proizvode.

Za realizacijo plana prodaje, ki bo določen in sprejet v skladu z navedenimi cilji in smernicami, mora TOZD BP v letu 1983 razširiti obseg lastne prodajne mreže in sicer, da bomo:

— vsa področja v SFRJ stalno prodajno pokrivali preko komercialnih predstavnikov, z opredelitvijo odgovornosti za realizacijo operativnih planov prodaje,

— na novo ustanovili enoto prodajnega inženiringa v Splitu za področje Dalmacije,

— na novo ustanovili dve prodajalni z najetjem in adaptacijo poslovnih prostorov (lokacija bo določena naknadno),

— razširili skladiščni prostor v prodajalni Pameče z najetjem prostorov v TP Pameče (sedanje skladišče repromateriala, ali pa intenzivno nadaljevali s pripravami za preselitev prodajalne na novo lokacijo,

— povečali obseg proizvodnje po naročilu v enoti Radlje, z ustreznim povečanjem števila zaposlenih,

— nadaljevali s pripravami za preselitev prodajalne Drniš na novo lokacijo,

— postavili prodajni paviljon za prodajo izdelkov Nove opreme (pri tovarni).

Za navedeno razširitev lastne prodajne mreže bodo z investicijskim planom planirana potrebna sredstva.

TOZD Blagovni promet bo določil planirane prodajne cene za leto 1983 po sedaj veljavnih cenikih.

TOZD BP bo nadaljeval s pripravami za prevzem servisne dejavnosti od TSP Radlje-Podvelka s 1. 1. 1983, za ostale TOZD pa do konca leta 1983 ter za prevzem skladišč gotovih izdelkov za TSP Radlje, za TP Pameče in TP Prevalje (delno za domači trg) s 1. 1. 1983.

TOZD BP bo dopolnil organizacijo poslovanja tako, da bo opredeljena konkretna odgovornost za izpolnitev prodajnega plana za posamezno TOZD.

Mihael Savinek, oec.

Odstop poslovnodnega odbora

Delavski svet delovne organizacije je na 4. seji, dne 8. 12. 1982 sprejel kolektivni odstop poslovnodnega odbora Lesne.

V Lesni so samoupravni organi in družbenopolitične organizacije že nekaj časa, predvsem pa v drugi polovici leta 1982, ugotavljali, da marsikaj, kar je bilo sprejetega, ni bilo realizirano. Člani poslovnodnega odbora so sprejemali očitke zaradi odstopanj od planskih ciljev v Lesni, zaradi slabega gospodarskega stanja v TOZD TSP Radlje-Podvelka in neizvajanja ukrepov, predvsem s področja osebnih dohodkov. V zadnjem času pa niso imeli več politične podpore v Lesni in pri organizacijah družbenopolitične skupnosti.

Kljub temu so bili delegati na delavskem svetu mnenja, da pa imajo prav ti ljudje velike zasluge pri izvrševanju nekaterih pomembnih funkcij v delovni organizaciji. Predsednik kolegijskega poslovnodnega odbora Peter Planinšec pa je dejal, da odstop ne pomeni umik pred težavami, ki bodo v prihodnjem letu še večje, ampak želijo, da se bi z menjavo vodstva stanje v Lesni izboljšalo.

Vsi štirje člani poslovnodnega odbora bodo pravice in dolžnosti članstva opravljali še do 20. 1. 1982, nato pa bodo razporejeni na taka delovna opravila in naloge, kjer bodo največ koristili poslovanju Lesne in njenemu nadaljnjemu razvoju. V tem času pa tečejo tudi priprave in postopki za imenovanje novega poslovnodnega odbora.

Ida Robnik

Urejanje medsebojnih razmerij med Lesno in Merxom

30. 9. je TOZD Gostinstvo in turizem začel poslovati v okviru Merxa, TOZD Gostinstvo in turizem Radlje, ki je organiziran v delovno organizacijo Hoteli Celje in SOZD Merx Celje. V mesecu decembru smo urejali medsebojne odnose, ki so bili dogovorjeni med Lesno in delovno organizacijo Merx Hoteli Celje in bodo opredeljeni v samoupravnem sporazumu.

Potrebno bo urediti prenos nekaterih osnovnih sredstev na naše temeljne organizacije in druga razmerja v zvezi z denarnimi sredstvi, kot so terjatve iz naslova investicij, plasmaji ali združena sredstva, združena sredstva za PTT, elektrogospodarstvo, združena poslovna sredstva v Temeljno koroško banko in ostala poslovna sredstva izven funkcije. Samoupravni sporazum bo zajemal tudi medsebojna razmerja med TOZD Lesne in bivšim TOZD Gostinstvo in turizem. Potrebno bo opredeliti razpolaganje z združenimi sredstvi v interno banko Lesne, rezervni sklad interne banke, kaj z združenimi sredstvi za razvojne programe, za inovacije, za AOP in opredeliti obveznosti, ki so nastale po 30. 9. 1982. Ure-

diti bo potrebno prenos zemljišč, vprašanje pluzenja cest in prostorsko urejanje Kop, ki bo po predhodnih dogovorih obveza oziroma pravica Lesne.

Na naše temeljne organizacije so bila prenesena osnovna sredstva — cesta Legen—Partizanka na gozdarstvo Slovenj Gradec, cesta Progl—Rahtel na TOK Slovenj Gradec, cesta Primož—Falorn, vlečnica Vuhred, brunerica Kaštivnik in strojna lopa Vuhred na gozdarstvo Radlje.

V samoupravnem sporazumu bodo opredeljena tudi nova lastninska oziroma upravljalna razmerja za nepremičnine (npr. poslovna stavba) in domena pokrivanja izgube. Delovni organizaciji sta se dogovorili, da je Lesna dolžna urediti pokrivanje nastale izgube do 30. 9. 1982. Po izjavi šefice računovodskega sektorja Lesne bo obveznosti iz sanacijskih kreditov, kolikor bodo izhajale iz pokrivanja izgube, prevzela delovna organizacija Hoteli Celje Merx. Podatek iz zaključnega računa do 30. 9. 1982 izkazuje izgubo v višini 11.665.034,37 din.

I. Robnik

Organiziranje distribucije in servisne dejavnosti v okviru TOZD Blagovni promet

Že ob ustanavljanju smo predvidevali organiziranje skladišč gotovih izdelkov (tudi centralno skladišče) in servisne službe v okviru TOZD Blagovni promet. Vendar to ni bilo mogoče fizično izvesti, saj je že obstoječa organiziranost naše TO med najbolj razvejanimi in najbolj zahtevnimi v okviru »Lesne«, kar lahko potrdi tudi služba za organizacijo poslovanja. V času, ko smo ustrezno utrdili organiziranost, smo lahko prešli na aktivnosti za organiziranje distribucije in servisne službe v okviru TOZD Blagovni promet. V ta namen smo v mesecu oktobru imenovali naslednje komisije:

— komisijo za prevzem skladišča gotovih izdelkov TOZD TSP Radlje-Podvelka,

— komisijo za organiziranje servisne službe v okviru TOZD Blagovni promet in

— komisijo za organiziranje skladiščenja in odpreme »SU-MO« vrat v STTC Dravograd.

To pomeni prvi in sorazmerno zahteven ter obsežen korak pri organiziranju distribucije in servisne dejavnosti v okviru TOZD Blagovni promet. V prvi fazi (v letu 1983) bi prevzeli skladiščenje in odpremo izdelkov TOZD TSP Radlje-Podvelka in delno TOZD TP Pameče in Pre-

valje (SU-MO vrata, namenjena prodaji na domačem trgu) ter servisno dejavnost za izdelke TOZD TSP Radlje-Podvelka. Nato pa načrtujemo na osnovi tako pridobljenih izkušenj vključevanje distribucije in servisne dejavnosti predvsem za TOZD finale seveda v skladu s politiko Lesne in interesi prizadetih proizvodnih TO. Do danes je bil opravljen že pretežen del aktivnosti pri pripravi predloga take organiziranosti, ki bo nato dan v proučitev in potrditev proizvodnim TOZD.

Pobudniki za tako organizacijo distribucije in servisne dejavnosti so poleg TOZD Blagovni promet tudi

proizvodni TOZD. Argumenti za to pa so naslednji:

a) za organiziranje distribucije v okviru TOZD Blagovni promet:

— fizična distribucija se ob taki organiziranosti opredeli znotraj ene organizacijske enote,

— večja specializacija,

— razbremenitev proizvodnje, ki se lahko posveti zgolj svojim nalogam,

— zagotovitev boljše oskrbe kupcev s pravočasno in racionalno realizacijo naročil,

— dani so ustrežnejši pogoji za boljše sortiranost zalog,

— lažje kompletiranje zalog pri večjih in celovitih inženiring poslih,

— boljši nadzor nad stroški in še posebej nad višino zalog,

— še močnejša povezanost v sistemu združenega dela na ravni DO in s tem odpravljanje posredniške vloge TOZD Blagovni promet (ki smo jo že dosedaj uspešno odpravljali s širjenjem prodaje preko lastnih prodajal in s prodajo po sistemu prodajnega inženiringa),

— čista razmejitev prodajne funkcije, ki je bila doslej delno organizirana tudi v okviru skladišč gotovih izdelkov v proizvodnih TOZD,

b) za vključitev dejavnosti servisa v TOZD Blagovni promet:

— servisna dejavnost je ena izmed pomembnih funkcij, ki poleg prodajnih in drugih aktivnosti vpliva na ustvarjanje imaga in s tem omogoča obdržati obstoječe ter pridobiti nove kupce,

— omogočen je bolj neposreden vpliv prodaje na kvaliteto servisnih storitev, saj so od nje močno odvisne tudi prodajne možnosti,

— enoten koncept in s tem omogočen enoten tretma kupcev oz. uporabnikov servisnih storitev (do sedaj je vsak TOZD opravljaj servis le za svoje izdelke in vsak po svojih kriterijih...),

— še močnejša povezanost v sistemu združenega dela na ravni DO in s tem odpravljanje posredniške vloge TOZD Blagovni promet.

Zaradi obsežnosti priprav pri organiziranju distribucije in servisne dejavnosti v okviru TOZD Blagovni promet smo se odločili za postopno realizacijo tega cilja. Ostali razlogi za tak način dela pa so:

— tehnično nedefinirana meja med proizvodnjo in skladiščenjem,

— nekatere proizvodne operacije se izvajajo v skladiščih gotovih izdelkov,

— težko organizacijsko obvladovanje skladišč zaradi njihovih lokacijskih oddaljenosti,

— prostorski problemi in neurejenost skladišč,

— težka delitev stroškov in definiranja stroškovnih mest,

— skupno koriščenje delavcev v skladiščih in proizvodnji,

— skupna sredstva internega transporta,

— brez ustreznih izkušenj bo težko objektivno razdeliti deleže, ki jih prevzame posamezni proizvodni TOZD za finansiranje servisne službe,

— kadrovska zasedba in razpoložljiva sredstva za delo sta trenutno nezadovoljiva in zato tudi omejujeta obseg servisiranja,

— zaradi precejšnjega obsega odprtih naročil za servisiranje oken bo nujno dalj časa opravljati zgolj servisne storitve za TOZD TSP Radlje-Podvelka.

Vendar kljub postopnemu vključevanju skladišč gotovih izdelkov in servisne dejavnosti v TOZD Blagovni promet lahko zaključimo, da v prvi fazi prevzamemo sorazmerno velik obseg obeh dejavnosti v »Lesni«, ker:

— prevzemamo servisno službo za TOZD TSP Radlje-Podvelka, katerega proizvodi zahtevajo pretežni delež te dejavnosti v »Lesni«,

— prevzemamo skladišče gotovih izdelkov za proizvode TOZD TSP Radlje-Podvelka in za SU-MO vrata (TOZD TP Pameče in Prevalje), kar zopet predstavlja pomemben del obsega fizične distribucije glede na vse finalne TOZD »Lesne«.

Seveda pa taka organiziranost TOZD Blagovni promet ne pomeni samo prednosti. Posebej je pomembno poudariti, da z uresničitvijo tako zastavljenih ciljev prevzema TOZD Blagovni promet veliko odgovornost in da ga bo zaradi zelo zahtevne organizacije težko obvladovati. Zato bo nujna ustrezna pomoč in podpora tako z nivoja vodstva DO kot tudi nosilcev vseh poslovnih funkcij, s ciljem doseči čimboljše poslovne rezultate DO.

POROČILO O OPRAVLJENIH SLUŽBENIH POTOVANJIH V TUJINO OD 1. JULIJA DO 30. NOVEMBRA 1982

Zap. št. — Priimek, ime in TOZD — Kraj potovanja — Št. dni — Namen potovanja — Stroški potovanja

1. Šolar Marjan, DSSS, Finska, 8, Udeležba na XII. IUFRO kongresu — predmetna skupina S 2.09	29.126,45
2. Zavernik Branko, DSSS, Avstrija, 1, Služb. potov.	1.960,10
3. Dolinšek Hubert, DSSS, Avstrija, 2. Mednarodni simpozij v okviru lesnega sejma	5.880,35
4. Zavernik Branko, DSSS, Italija, 1, Služb. prevoz	1.226,90
5. Kovačič Vojko, DSSS, ZR Nemčija, 1, Nakup električnih instrumentov za UKV naprave	2.228,95
6. Plaznik Drago, BP, ZR Nemčija — Alfeld, 3, Nabava in prevoz opreme za TOZD TIP Otiški vrh	21.643,35
7. Krumpačnik Franc, BP, Avstrija — Celovec, 1, Reševanje reklamacije za TP Prevalje in nabava rezerv. delov za TOZD Gradnje	1.241,70
8. Krumpačnik Franc, BP, Avstrija — Celovec — St. Veit, 1, Prevzem rezerv. delov za TOZD CLS Otiški vrh	1.241,75
9. Krumpačnik Franc, BP, ZR Nemčija — Alfeld, 3, Prevzem opreme za TOZD TIP Otiški vrh	9.357,05
10. Ruprecht Maks, BP, ZR Nemčija — Speyer-Nürtingen, 4, Prevoz rez. del. za TOZD Žaga Vuhred, Žaga Otiški vrh, TP Pameče	18.910,95
11. Krumpačnik Franc, BP, Speyer, Nürtingen — ZR Nemčija, 4, Prevzem rez. delov za TOZD Žaga Ot. vrh, Žaga Vuhred, in TP Pameče	14.056,30

12. Zdovec Vladimir, BP, München — ZR Nemčija, 3, Prevzem furnirja pri firmi Fa. Selzle München in razgovor pri Fa. Slovenijales Handels-München	15.132,15
13. Dremel Franc, BP, München — ZR Nemčija, 3, Prevzem furnirja pri firmi Fa. Selzle München	28.043,10
14. Dremel Franc, BP, Celovec, Salzburg — Avstrija, 3, Prevzem žaganega lesa framire	10.017,10
15. Epšek Franc, BP, Torgan — ZR Nemčija, 4, Dogovor o nabavi stekla za TOZD TSP Radlje-Podvelka	12.621,00
16. Krumpačnik Franc, BP, Graz — Avstrija, 1, Razgovor o vključitvi uvoza brusnih material. v sejemski sporazum — prek Intertrade Ljubljana	2.505,95
17. Krebs Franc, BP, Wien, Lienz — Avstrija, 3, Razgovori o prodaji in ceni luženih vratnih kril pri firmi Stadelbauer	9.151,40
18. Dretnik Dušan, TP Prevalje, Avstrija, 1, Obisk Hrackovina firme	2.024,65
19. Jehart Alojz, TP Prevalje, Nemčija, 3, Rešev. reklam.	10.072,55
20. Šurbek Vlado, TP Pameče, ZR Nemčija, 7, Rešev. reklam.	24.604,20
21. Cvetko Ivan, TP Pameče, ZR Nemčija, 7, Rešev. reklam.	24.604,20
22. Stanonik Janko, TP Pameče, ZR Nemčija, 3, Usklaj. količ. do- bav	10.009,70
23. Duler Alojz, TIP Otiški vrh, Avstrija, 1, Nabava rez. delov za viličarja	2.024,65
24. Šrifel inž. Ivo, TIP Otiški vrh, Avstrija, 1, Nabava rez. delov za viličarja	2.024,65

Jožica Šavc, oec.

Problematika počitniških objektov

Po končani počitniški sezoni smo si ogledali naše počitniške objekte in ugotovili, da bo potrebno v letu 1983 opraviti nekatera nujna opravila in nadomestiti nekaj dotrajane opreme. Poleg tega bi morali pri kontejnerjih urediti betonske temelje in priključke le-teh na kanalizacijo in vodovod. Po posameznih objektih bi bilo potrebno opraviti in nadomestiti naslednje:

FILIP JAKOV

— obnova in popravilo opreme v sobah št. 7—12, to je šest sob	60.000 din
— popravilo rolet na šestih oknih	30.000 din
— popravilo vodovodne inštalacije in kanalizacije	20.000 din
— nabava 2 kamp kompletov (2 mizi in 8 stolov)	20.000 din
— nabava nove posode	10.000 din

SKUPAJ 170.000 din

KAMP PRIKOLICE

— popravilo in obnova opreme 65.000 din

KONTEJNERJI

— postavitve betonskih temeljev	250.000 din
— ureditev kanalizacije ca. 300 m	500.000 din
— prestavitve kontejnerjev	50.000 din

SKUPAJ 850.000 din

SVEGA 1.035.000 din

Da bi lahko opravili vsa navedena dela in nadomestili opremo, je potrebno v ta namen združiti ta sredstva vseh TOZD, zato predlagamo, da o tem razmisлите in se odločite! Hotel Bernardin iz Portoroža nas je s svojim dopisom obvestil, da je pripravljen naš dom v Portorožu obnoviti le v primeru, če z njim podaljšamo najemno pogodbo za nadaljnja tri leta. Menimo, da je za nas takšna ponudba ugodna, saj smo bili z njihovimi storitvami zadovoljni.

Strokovna služba

Kadrovske vesti

Prišli v TOZD — november 1982

Priimek in ime — Datum nastopa — Naloge in opravila, ki jih bo opravljaj — Organizacija, iz katere prihaja

TOZD GOZDARSTVO ČRNA
Slatinek Ivan, 1. 11. 1982, gozdni delavec, TOZD Žaga Mušenik

TOZD GOZDARSTVO RADLJE
Kramljak Leon, 15. 11. 1982, cestar, TSP Radlje

TOK GOZDARSTVO RADLJE
Brezovnik Vili, 15. 11. 1982, revirni gozdar, iz JLA

TOZD ŽAGA OTIŠKI VRH
Jevšnik Janez, 10. 11. 1982, odprema — zlaganje, prva zaposlitev

TOZD ŽAGA VUHRED
Breznik Janez 2. 11. 1982, strojni ključavničar, Inštalater Prevalje

Mori Albin, 2. 11. 1982, sklad. delavec, prva zaposlitev

Hartman Renata, 11. 11. 1982, kov. pokl. smer

TOZD TOVARNA POHIŠTVA PREVALJE
Smonker Boris, 3. 12. 1982, manipul. žag. lesa, tiskarna Ljubljana

TOZD TOVARNA POHIŠTVA PAMEČE
Hovnik Dušan, 1. 11. 1982, strojno vzdrževanje, Železarna Ravne

Jemec Ljubo, 1. 11. 1982, pomoč pri stroju, —

Lahovnik Alojzija, 15. 11. 1982, pomoč pri stroju, —

Gril Marjana, 17. 11. 1982, pomoč pri stroju, Merx Celje

Gangl Marjan, 23. 11. 1982, vodja stroja, iz JLA

Andonov Zdenko, 24. 11. 1982, pomoč pri stroju, —

TOZD TSP RADLJE — PODVELKA
Škrbot Edvard, 17. 11. 1982, vrtlj. stiskal., —

Seitl Zmago, 20. 11. 1982, čuvaj, Ingmag Josipdol

Ferk Boris, 22. 11. 1982, obratni mizar, —

TOZD TOVARNA IVERNIH PLOŠČ OTIŠKI VRH
Matko Aleksander, 2. 11. 1982, strojno vzdrževanje, —

Kuhelnik Primož, 3. 11. 1982, stroj. vzdrž., —

Velič Hasan, 3. 11. 1982, del. pri iver. —

Ratko Evgen, 9. 11. 1982, del. pri iver.

Kupčič Zdenko, 9. 11. 1982, del. pri iver.

Vrhnjak Božo, 1. 11. 1982, pripravnik — prva zaposlitev

TOZD BLAGOVNI PROMET SLOVENJ GRADEC
Mihelj Ernest, 1. 11. 1982, pomočnik direktorja za priskrbo materiala, DSSP

Odšli iz TOZD — november 1982

Priimek in ime — Datum odhoda — Dela, ki jih je opravljaj — Organizacija, v katero odhaja

Mirkovac Anton, 9. 11. 1982, gozd. delavec — sekač, upokojitev

Gotovnik Štefan, 30. 11. 1982, delavec na gojenju, TOZD CLS Otiški vrh

TOZD GOZDARSTVO MISLINJA

Založnik Stanko, 1. 11. 1982, sekač, star. upokojitev

TOZD ŽAGA MUŠENIK

Petrovič Tomo, 19. 11. 1982, dovoz hl. v žago, —

Rifel Janez, 3. 11. 1982, merilec lesa, TUS Slov. Gradec

TOZD TOVARNA POHIŠTVA PREVALJE

Pečovnik Jožef, 15. 11. 1982, manipul. žag. lesa, —

Lazarevič Slavko, 19. 11. 1982, pom. stroj. dela, —

Sveček Rozalija, 30. 11. 1982, pom. stroj. dela, Osnovna šola Franja Goloba

TOZD TOVARNA POHIŠTVA PAMEČE

Kolar Danilo, 4. 11. 1982, vodja stroja, —

Merzdovnik Jože, 22. 11. 1982, voznik viličarja, —

Knez Hinko, 30. 11. 1982,

Bačič Ramiz, 30. 11. 1982, vodja stroja, železarna Ravne

TSP RADLJE — PODVELKA

Kramljak Leon, 12. 11. 1982, priokroj. lesa, Gozdarstvo Radlje

Mori Jože, 30. 11. 1982, kotlovničar, Grubelnik J.

Kozjak Ivan, 23. 9. 1982, servisi, Hypos Muta

TOZD TOVARNA IVERNIH PLOŠČ OTIŠKI VRH

Velič Hasan, 8. 11. 1982, del. pri iver. —

TOZD GRADNJE SLOVENJ GRADEC

Barunčič Tomislav, 1. 11. 1982, gradbeni delavec, upokojitev

Jelič Jozo, 16. 11. 1982, gradbeni delavec, —

TOZD TRANSPORT IN SERVISI PAMEČE

Kobolt Ivan, 1. 10. 1982, traktorist, v JLA

Verdnik Milan, 16. 11. 1982, voznik, —

Voler Bernard, 23. 11. 1982, ključavničar, umrl

DELOVNA SKUPNOST ZA OPRAVLJANJE DEL SKUPNEGA POMENA

Mihelj Ernest, 31. 10. 1982, projektant I, TOZD Blagovni promet

Kunej Tomaž, 21. 11. 1982, pripravnik, TOZD Nova oprema

Klančnik Hermina, 30. 11. 1982, knjigovodja OD, Komite Slov. Gradec

TOZD	M	Ž	SKUPAJ
Gozdarstvo Slovenj Gradec	40	3	43
Gozdarstvo Mislinja	47	4	51
Gozdarstvo Črna	143	11	154
Gozdarstvo Radlje	138	23	161
TOK Gozdarstva Slov. Gradec	38	2	40
TOK Gozdarstva Radlje	31	4	35
TOK Gozdarstva Ravne	26	7	33
TOK Gozdarstva Dravograd	16	3	19
Žaga Mislinja	49	6	55
Žaga Otiški vrh	57	15	72
Žaga Mušenik	37	7	44
Žaga Vuhred	72	11	83
Tovarna poh. Prevalje	78	146	224
Tovarna poh. Pameče	144	188	332
TSP Radlje-Podvelka	174	153	327
Tovarna ivernih plošč Otiški vrh	204	29	233
Gradnje Slov. Gradec	80	7	87
Transport in servisi Pameče	138	14	152
Centralno sklad. Otiški vrh	42	4	46
Nova oprema Slov. Gradec	165	137	302
Delovna skupnost Slov. Gradec	77	119	196
Blagovni promet Slov. Gradec	87	64	151
Interna banka Slov. Gradec	5	31	36
SKUPAJ	1888	986	2876

Nasprotujoča si prizadevanja za čistejšo, zdravo okolje

Ob uspehih pri zaščiti okolja (zraka, vode, zemljišča), katera so po dolgih desetletjih pustošenja dosegli pri delovni organizaciji topilnica Mežica z lovljenjem industrijskega prahu v Žerjavu, se kot izziv pojavi na obrežju Meže ob glavni cesti

Posledice vpliva strupenih plinov preteklosti so še danes vidne. Foto inž. Čas Miran

Črna—Mežica ob neposredni bližini hišice »Metul« v Žerjavu, odpadno skladišče za pridobivanje odpadnih surovin iz dotrajanih akumulatorjev.

Ali nam niso dovolj vse katastrofe v Zg. mežiški dolini v preteklosti, nedavni pogin rib v Meži poleti 1982 v neposredni bližini navedenega skladišča?

Odpadne snovi tekočine in kisline ne da prodirajo le v zemljo, zrak, ampak tudi v mimo tekočo prečiščeno Mežo. Strupeni ocedki preplavljajo tudi del cestišča glavne prometne žile, z nanašanjem na mimo vozeča prometna sredstva povzročajo njihovo predčasno propadanje.

Da bo koš ironije poln, naj še povemo, da je 300 m proti Črni uprava jamskih obratov napeljala cevovod, po katerem transportirajo strupeni material iz izbiralnice Žerjav v opuščene podzemne rove. Čestitamo! Verjetno draga investicija, ki pa nam je spet vrnila življenje reke Meže, pa tudi tehnološko vodo za nadaljnjo uporabo.

Slabe 3 km naprej ob žagi Mušenik obratuje čistilna naprava za odpadne vode na reki Meži samo zato, da se sicer bistra Meža lahko ohrani v vsej svoji naravni lepoti le nekaj kilometrov.

Absurd naših prizadevanj za čistejšo okolje. Foto inž. Čas Miran

Ali bomo dopuščali, da se bodo zaradi neodgovornega obnašanja nekaterih izničila prizadevanja drugih.

Imamo lokacije, kjer bodo odpadne surovine manj škodovale okolju in izgledu krajine. Upamo, da se bo z izgradnjo novega obrata za predelavo odpadnih akumulatorjev ta napaka opravila.

Karel Dretnik
Leopold Mori, ing.
Miran Čas, ing.

Občinska raziskovalna skupnost Dravograd
Občinski svet zveze sindikatov Slovenije
in Izvršni svet Skupščine občine Dravograd

podeljujejo

na osnovi sklepa Odbora za družbeno planiranje in svobodno menjavo dela ter za pospeševanje raziskovalne in inventivne dejavnosti pri Občinski raziskovalni skupnosti Dravograd

družbeno priznanje za inovacijski dosežek tov. RUDIJU MORIJU.

Rudi Mori je racionaliziral nastavitveno tabelo za proizvodnjo iverne plošče, s čimer se je kapaciteta proizvodnje surovih ivernih plošč v tovarni ivernih plošč Otiški vrh povečala za 8,4 %.

Z uvedbo te racionalizacije je, po cenah leta 1982, v tozdu TIP doseženo letno za 85.282.848 din več prihodka ali 1.739.060,40 din več čistega dohodka pri 22. urah obratovanja na dan. Gospodarska korist racionalizacije je velika.

Tov. Mori prejme družbeno priznanje in denarno nagrado v višini enega poprečnega osebnega dohodka na zaposlenega v SRS v letu 1981.

Edina pot domov.

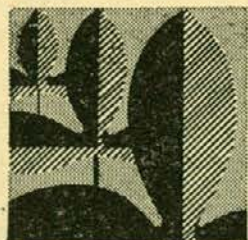
Od doma vodi tisoč raznih cest,
a domov edino cesta ena,
ta cesta, ki je vedno zaželeno,
ko v domotožje pahne te zavest.

Kot človek mlad si poln želja, nemira,
najraje videl bi dežele vse,
naj daljnje ali bližnje bi bile,
ta želja iz srca vroča ti izvira.

Mogoče žanje željne ti uspehe,
ki si doma jih že načrtoval,
ko si na tihem malo res se bal,
da naletiš na krutost in posmehe.

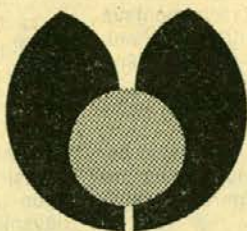
Domov pa vodi ena pot samo,
ki vedno sprejme te kot dobra mati,
na poti tej se več ni treba bati,
da cilj bi bil otožen kot slovo.

Zlatko Škrubej

KOROŠKA KMETIJSKA
ZADRUGA, n. sub. o.
SLOVENJ GRADEC

KOROŠKA ZADRUŽNA
HRANILNO KREDITNA
SLUŽBA, n. sub. o.
SLOVENJ GRADEC

PRILOGA ZA KMETIJSTVO izhaja mesečno. Prilogo izdaja KKZ Slovenj Gradec in KZ HKS Slovenj Gradec in je sestavni del Viharnika.

Ureja uredniški odbor. Glavna urednika Rok Gorenšek in Jože Krevh.

Naslov: KKZ Slovenj Gradec, Celjska c. 7, Uredništvo priloge za kmetijstvo, telefon 842-341.

Klišeji in tisk: ČGP Večer Maribor, Tržaška c. 14, 62000 Maribor, 1983.

PRILOGA ZA KMETIJSTVO

LETO III — STEVILKA 1

JANUAR 1983

POSTNINA PLAČANA

NAŠE PLANSKE OBVEZNOSTI V LETU '83

Pridelati več hrane, je poleg zagotovitve dovolj energije vseh vrst, najbolj odločujoča potreba naših skupnih prizadevanj za ustalitev (stabilizacijo) gospodarstva. Več hrane potrebujemo za boljše oskrbo domačega prebivalstva in za izvoz. Za hrano je na tujih trgih moč kupiti tudi prepotrebno nafto.

Družbene potrebe v naši republici so take, da moramo povečati tržno pridelavo hrane v letu 1983 za 3—4 %

Planske obveznosti naše zadruge za leto 1983 so naslednje:

TZO	mleko v 000 l	kl. govedo		kl. prašiči	
		kom	mese ton	kom	mese ton
»ODOR« Dravograd	1011	485	131	216	16
»Trata« Prevalje	2550	776	209	—	—
»LEDINA« Slov. Gr.	5110	1340	362	315	23
SKUPAJ:	8676	2601	702	531	39

Navedene planirane količine so registrirane tudi pri živinorejski poslovni skupnosti Slovenije, kjer bodo služile kot osnova za uveljavljanje premij in regresov.

Na sleherni preusmerjeni kmetiji, ki sodeluje z zadrugo pri priraji mleka ali pitanju klavnih goved, si lahko izračunate, kolikšna je ta povečana planirana obveza. Približno znese to na 1 kravo letno 90—100 l več oddanega mleka v letu 1983. Pričakovano priraje klavnih goved pa bi dosegli s povečanjem oddaje za pol goveda, poprečno na eno kmetijo, ki je usmerjena v pitanje. To niso nedosegljive količine. Z njimi pa bi zagotovili boljše oskrbo v koroški krajini in omogočili povečanje izvoza (vsak deseti bik naj bi bil namenjen za izvoz).

Preko zadrugne zveze smo sprejeli tudi plan za tržno pridelovanje pšenice na skupno 70 ha in sicer:

- v TZO »ODOR« Dravograd 30 ha (60 ton tržnih viškov)
- v TZO »LEDINA« Slov. Gradec 40 ha (80 ton tržnih viškov)

Semenski krompir pa bodo gojili v TZO »ODOR« na površini 20 ha. Pomembna kmetijska kultura je seveda tudi hmelj, predvsem za izvoz, ki ga gojijo v Dravogradu in Slovenj Gradcu na površini 51 ha.

Za načrtovano organizirano (pogodbeno zagotovljeno) tržno pridelavo bo prednostno zagotovljen potreben reprodukcijski material (gnojila, semena, krmila, zaščitna sredstva itd.). Težave bodo s tistimi potrebščinami, ki jih bo potrebno uvoziti in zanje zagotoviti devize. Zato bomo morali tudi mi povečati izvoz. Poleg hmelja pride za nas v poštev še pitana živina (meso). Pri tem pa je treba upoštevati, da je moč izvoziti le najkvalitetnejše spitate živali.

Tuji kupci so zelo zahtevni, le za kvalitetno spitano govedo bo moč iztržiti primerno višjo ceno.

Da bi se za uresničitev načrtovanih obveznosti čim bolje pripravili, bodo kmetijski pospeševalci izdelali za vsako kmetijo pregled predlaganih planskih obveznosti (po pogodbah za mleko,

klavno živino in drugo). Te obveznosti so za preusmerjene kmetije, ki so dobile v preteklosti posojila, dogovorjene tudi v preusmeritvenih programih in kreditnih pogodbah.

Na zborih kmetov v januarju in februarju se bomo dogovorili, kako bomo uresničili te svoje obveznosti. Zadruga bo seveda morala prednostno zagotoviti ves potreben reprodukcijski material, po potrebi tudi na kredit.

Za izpolnjevanje teh načrtovanih obveznosti pa seveda pričakujemo primerno usklajene cene in ustrezno stimulacijo za pokrivanje večjih stroškov v hribovskih predelih. Izvršni svet SRS pripravlja skupaj z zadrugo zvezo in občinami načine, kako zagotoviti denar za intervencije, t. j. za premije v živinoreji in regresiranje cene gnojil.

Ob pričakovanih usklajenih cenah za naše tržne pridelke in ustreznih stimulacijah (premije in regres) pa moramo tudi sami izboljšati gospodarjenje na kmetijah in na naših zadrugnih ekonomijah. To pomeni intenzivnejše izkoristiti zemljo, živino, mehanizacijo in hleve z boljšimi pridelovalnimi in rejskimi ukrepi. Naj navedemo samo nekaj osnovnih ukrepov, ki so pogoj za povečanje tržne pridelave.

— **Zadostno gnojenje** je prvi korak k povečanju pridelkov lastne krme na travnikih in njivah. Kljub sorazmerno visokim cenam gnojil se jih vendarle splača trositi v večjih količinah, zlasti na travnikih in urejenih pašnikih. Kolikšni odmerki gnojil so najprimernejši za posamezne namene, lahko zvezo iz Kmečkega glasa, za nasvet pa je na razpolago tudi zadruga kmetijska pospeševalna služba.

— **Smoterna priprava kvalitetne domače krme** je drugo odločujoče opravilo. Da bo čim manj izgubljenih hranilnih snovi, uvajamo poleti urejeno nadzorovano pašo. Za krave imamo že na številnih kmetijah in zadrugnih ekonomijah urejene čredinske

pašnike. Potrebno je samo še izdatnejše gnojenje, boljša oskrba ruše (čiščenje ostankov nepopašenih šopov) in načrtna menjava košnje in paše. Hribovski svet, kjer je uporaba travniške mehanizacije otežena ali celo onemogočena, pa bi lahko zelo uspešno izrabljali z nadzorovano celodnevno pašo za plemenske telice in tudi za paitanje na paši (pasemo kastrirane junce). Ta novost je že praktično preizkušena v Sloveniji.

— Za zimsko krmiljenje pa se vedno bolj uveljavlja silaža, poleg koruzne, predvsem tudi iz ovele trave. S pripravo kvalitetne silaže v dovoljnih količinah je moč zelo zmanjšati porabo dragih krmil.

Za vsako glavo velike živali (500 kg žive teže) bi morali pripraviti okrog 8 kubičnih metrov kvalitetne koruzne ali travne silaže za zimsko krmiljenje.

Za razmišljanje

V 4 kilogramih kvalitetne travne silaže iz ovele trave je toliko hranilnih snovi kot v 1 kg močne krme.

— Povečanje osnovne črede je nadaljnja naloga vseh živinorejcev. Vsako stojišče v naših hlevih, ki smo jih uredili in modernizirali, naj bi bilo zasedeno za prirejo mleka in mesa.

Uveljavljanje naštetih ukrepov je v naših rokah. Ker so v praksi že uspešno preizkušeni drugod in tudi pri nas, uspehi ne bodo izostali. To pa je zagotovilo, da lahko tudi z lastnimi prizadevanji prispevamo k načrtovanemu povečanju pridelane hrane v letu 1983.

Ivan Uršič, dipl. ing. agr.

Pravni nasveti

Promet s kmetijskimi zemljišči je mišljen prenos lastninske pravice s pravnimi posli, neživimi subjekti, oziroma udeleženci. V tem sestavku bomo opozorili le na bistvena vprašanja, ki se nanašajo na promet s kmetijskimi zemljišči — to so prodajna, zakupna in darilna pogodba.

Kmetijska zemljišča so vsa tista zemljišča, ki so z občinskim prostorskim planom namenjena za potrebe kmetijstva, kakor tudi zemljišča, ki so sicer z dolgoročnimi prostorskimi plani namenjena za zazidavo, dokler se na njih ne začne graditi. Kmetijska zemljišča delimo na obdelovalna in neobdelovalna, ta delitev je zlasti pomembna za zemljiški maksimum, ker je ta vezan tudi na kmetijska obdelovalna zemljišča. Kmetijska obdelovalna zemljišča so ne glede na rabo njive, vrtovi, plantažni sadovnjaki, ekstenzivni sadovnjaki, vinogradi, hmeljišča in travniki. Kmetijska neobdelovalna zemljišča pa so pašniki, barjanski travniki, plantaže gozdnega drevja in trsičje.

V zvezi s prometom kmetijskih zemljišč je treba še opredeliti, kdo je kmet.

Občan mora za priznanje statusa kmeta izpolnjevati naslednje pogoje:

— z osebnim delom mora obdelovati kmetijsko zemljišče, na katerem ima kdo lastninsko pravico,

— za to obdelovanje mora biti ustrezno usposobljen,

— kmetijska dejavnost mu pomeni glavno oziroma dopolnilno dejavnost.

Razlikujemo torej kmeta, ki mu kmetijska dejavnost daje glavni vir dohodka, in kmeta, ki ima še druge vire, na primer, da je v delovnem razmerju. Ta razlika je pomembna, kajti pri uveljavljanju prednostne pravice pri kmetijskih zemljiščih ima prednost tisti, ki mu je kmetijska dejavnost glavna dejavnost. Zakon za kmeta šteje tudi tistega, ki kmetije ne obdeluje sam zaradi starosti, delovne nezmožnosti s pogojem, da je poskrbel za obdelavo zemljišča. Če pa nekdo želi postati kmet, torej da mu bo to glavna dejavnost in zato namerava kupiti kmetijsko zemljišče, bo moral dati izjavo pri občinskem upravnem organu, ki bo presodil tudi, ali je prosilec za to usposobljen.

Namen zakona o kmetijskih zemljiščih je, da kmetijska zemljišča ohranjamo za kmetijsko dejavnost, zato je promet z njimi omejen s posebnimi pravili. Govorimo namreč o prednostni pravici do nakupa in zakupa, pri darilnih pogodbah pa do kroga upravičenih obdarjencev.

V skladu z načelom, naj kmetijsko zemljišče pridobiva tisti, ki ga obdeluje in s tem obdelovanjem pridobiva dohodek, uvaža zakon prednostno pravico do nakupa kmetijskega zemljišča in gozda, če tako zemljišče oziroma gozd prodaja kmet, drug občan, društvo ali druga civilno-pravna oseba. Prednostna pravica do nakupa pomeni omejitve pogodbenne svobode prodajalca pri izbiri pogodbenega partnerja, to je kupca oz. zakupnika. Nakup oz. zakup je treba ponuditi najprej tistemu, ki ima prednostno pravico. Če prodajalec oz. zakupnik tega ne stori, lahko prednostni upravičenec izpodbija pogodbo.

Zakon o kmetijskih zemljiščih pozna več upravičencev prednostne pravice do nakupa kmetijskega zemljišča, ki pa niso vsi v enakem položaju. Po prednostnem vrstnem redu so upravičenci:

— zakupnik kmetijskega zemljišča, ki je kmet ali kmetijska organizacija, razen v primeru, če gre za zakupna razmerja med kmeti, ki se sklepajo zaradi posebnih pogojev (odhod k vojakom,časno delo v tujini, bolezen ipd.) in sicer za čas, dokler ti razlogi trajajo;

— kmetijska organizacija, katere zemljišče mejl na zemljišče, ki je predmet ponudbe;

— kmet, ki mu kmetijska dejavnost pomeni glavno dejavnost in katerega zemljišče mejl na zemljišče, ki je predmet ponudbe;

— kmet, ki mu kmetijska dejavnost pomeni dopolnilno dejavnost in katerega zemljišče mejl na zemljišče, ki je predmet ponudbe;

— kmetijska zemljiška skupnost;

— kmetijska organizacija, ki ima zemljišče v primerni oddaljenosti;

— kmet, ki mu kmetijska dejavnost pomeni glavno dejavnost in ima zemljišče v primerni oddaljenosti;

— kmet, ki mu kmetijska dejavnost pomeni dopolnilno dejavnost in katerega zemljišče je v primerni oddaljenosti.

Med vsemi upravičenci ima prednost tisti, ki je prej naštet po zgoraj navedenem vrstnem redu. Pri prednostnih upravičencih moramo še omeniti, da ima lovska organizacija, ki upravlja lovišče, po zakonu o verstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč prednostno pravico do nakupa kmetijskega zemljišča, vendar šele za kmetom, katerega zemljišče mejl na zemljišče, ki se prodaja. Lovska organizacija ima torej prednostno pravico do nakupa kmetijskega zemljišča pred kmetijsko zemljiško skupnostjo.

Pri določitvi upravičencev prednostne pravice do nakupa gozda velja praviloma isti prednostni vrstni red kot za upravičence prednostnega nakupa kmetijskega zemljišča. Pri tem pa imata gozdnogospodarska organizacija in organizacija združenega dela, ki gospodarita z gozdovi v gozdnogospodarskem območju, v vsakem primeru prednost pred kmeti in da ima gozdnogospodarska organizacija prednost pred drugo organizacijo združenega dela, ki gospodarita z gozdovi.

V prihodnji številki pa bomo nadaljevali s ponudbo za prodajo kmetijskih zemljišč, oz. ponudbo za zakup kmetijskega zemljišča, prodajno pogodbo, zakupno pogodbo in darilno pogodbo.

Jože Krevh, iur.

”Mešn’ den ni kr’ kaj za šenk”

Noč pred soboto je bila svetla, svetla vsaj za šest pameških pobov, ki so se vneto pripravljali na sobotni dan. Bila bi to čisto navadna sobota, ena izmed tistih, ki se ponavljajo iz tedna v teden, če se jim ne bi tokrat možila ena njihovih deklet. Izpustiti rožo iz domačega vrta na tuj travnik brez odkupnine, bi bila sramota in česa takega si niso smeli privoščiti. Tako zbrani so fantje sedeli v poltemni izbi, osvetljevala jo je le slaba žarnica, ki je visela na stropu kakor sonce opoldne na nebu. Če bi takrat

kakšen mimoidoči le s konico očesa poškilil v izbo, bi kaj kmalu opazil, kako živo je v sobi. Sedeli so za hrastovo mizo in se vneto pogovarjali, vmes pa krepko cukali mošt in si včasih kaj zapisali. Noč se je že prevesila v jutro, ko je fant, za katerega bi že prej posumil, da je glava, povzdignil svoj glas in rekel: »No, pisimo imamo spisano. Kaj pa bo z ugan-kami? Bomo vzeli stare ali si katero izmislimo?« »Hm, no ja, seveda tudi tokrat ne bo šlo brez starih, nove bi pa tudi ne škodile«, se je oglasil eden

izmed njih, katerega so klicali Jože. »Potem pa kar na dan z besedo«, je zopet povzel prvi in se prešerno nasmejal, ko je videl, kako so se v trenutku vsi zamislili. Kmalu so imeli popisane že cel papir, in izmed številnih ugank izbrali tri. Pogovoriti se je bilo treba še o nekaterih podrobnostih, potem pa so se počasi razšli.

Jutro, ki se je prebujalo ni kazalo na nič kaj lep jesenski dan, saj so se megle kar vlekale po dolini. Navkljub temu pa je bil dan lep in sončen in prav primeren za spravilo krompirja. Kmetje so to izkoristili in odšli na njive ter tam sklonjeni pobirali krompir.

Fantje pa danes niso imeli niti časa pomisliti na delo, ki jih je čakalo na polju, saj so imeli preveč dela s šranganjem, ki so ga pripravljali. Ure, ki se včasih zde človeku dolge kot »hudo leto«, so danes hitele z astronomsko hitrostjo in ni bilo dolgo, ko so se šrangarji že zbrali v tesni izbi in se preoblačili v narodne noše. »So dekleta že prinesla pušeljske«, je vprašal črnelasi fant, ki je zadnji, s harmoniko na ramah prisopihal v sobo. »Ja Zvonko, ti pa vedno prideš zadnji. Pušeljski so že tu, ja, samo po konja še skočim«, se je oglasil svetlolasi Matjaž, ki smo že spoznali za glavo šrangovcev.

»O, po konja pa le stopi, čas bo, da nese Robi pismo. Ura je skoraj tri, poroka pa je že čez eno uro«, je vskočil z besedo, tih sicer pa velik in suh fant, ki pa danes ni kazal na to, da je fant, saj mu je njegove dolge noge prekrivalo žensko krilo, na glavi pa je imel zavezano ruto. »Že grem, že grem,« je hitel Matjaž. »Ampak Franjo, o, oprosti Franja, saj homo šrangali šele pred cerkveno poroko.« »No, pa vseeno le stopi«, se je oglasil še Peter, ki je dotedaj tiho v kotu pomerjal telovnike.

Ko je sel prinesel pošto svatom, so ga ti najprej ocenjevali, kakor kmet ocenjuje živino, nato pa ga le pustili do besede. S svojim gromkim glasom jih je le-ta najprej pozdravil ter začel slovesno brati pismo, namenjeno ženinu in njegovi priči, tokrat grunrtarju iz Šmiklavža:

Svatje!

1. Žalost nam je v srcu zrasla, ko je s kancla padla Mira naša, nemi smo takrat ostali, saj smo deklet že za našga fanta zbrali.

2. Smo Mirico lepo pazili, za roko njeno nismo še prosili, ker sredi njenih rosnih let, ji nismo hotli krenčka vzeti.

3. Ni med nami b'lo poeta, da b' od Ulbnika izprosil si dekleta, prišel pa Šmiklavčan mlad, Koder, šikan in bogat.

4. Zdaj, ko nas je čas prehitel, fantovski sem sel prihitel, da se resno pogovorimo, kakšno odškodnino mi dobimo.

5. Ženin dragi, priča tvoja, svatje vsi, usoda Mirina nad vami zdaj visi. Bo pri Kodru ona gospodinja mlada, ali nam bo v Pamečah naslada.

6. Naš zahtevak majhen je, kravo, bika, svinji dve, tisoč šilingov in petsto mark, milijonov pet pa za namak.

7. Ceno smo vam nizko nastavili, saj dekle je vredno dosti več, ker pa Kodra smo spoznali, se za odkupnino ne bojimo več.

8. Mira zdaj si vince nalivala, zdaj boš malčkom svojim mlekca
dajala,
krave, pujske boš gojila,
v kamri svojega moža ljubila.

9. Težko je slovo nam zdaj jemati, rožo, lepo, nežno, v tuje roke dati, toda, če srce si tvoje ga izbralo je, upamo, da tudi on izkaže se.

10. Mira zdaj poslavljaš se od Svete Ane, svojega očeta, ljube mame, naj ti pot bo srečna in vesela, saj tako si sama si želela.

11. Po lepih starih običajih, ki so veljali v naših krajih, smo fantje šrango postavili, da tam za Miro bi se pogodili.

12. Pa srečno priče, svati, pred šrango se bo treba zbrati, morali se boste potruditi, in nevesto odkupiti.

Pismo, ki je sprožilo salve smeha, je bilo prebrano in že so prihitela dekleta z raznovrstno pijačo in jo s sladkim smehljajem ponujale fantu. Fant jim je sladek smehljaj vrnil, jim lepo razložil, da podkupovanju ne podleže in odpeketal s konjem.

Pred mizo, obloženo s tolikimi raznovrstnimi pijačami, ki jih ne najdeš v nobeni gostilni (Le kje imajo ptičje mleko in moško vodo naprodaj?!), je bila med dve smreki vpeta pisano okrašena vrva.

Brž, ko so fantje čuli hupanje avtomobilov, je harmonikar udaril tisto znano: »Stirje fantje špilajo, špilajo...«, ki je bila ob tokratni priliki res primerna, trije fantje so vrgli karte, dva (»nevesta« in ceremonmojster) pa sta zaplesala. Svatje so se počasi zbrali pri šrangi, šrangovci pa so jih pozdravili z besedami: »Pozdravljeni, danes nam nadvse cenjeni gostje iz »Vodriža« in od Svete Ane! Ja kaj pa hočete? Kam pa Greste? Pri Kodru je treba orat krompir, vi pa vsi od doma«. Svatje so si izmišljevali bogsigavedi kakšne izgovore, ko jih je »šrangovski ceremonmojster« pomiril in jim povedal slovesen govor, v katerem jih je opozoril, da bo treba za odtrgano cvetlico plačati odkupnino, o višini katere so bili že prej preko pisma obveščeni.

»No, na žalost sem opazil, da nimate s seboj ne krave, ne bika pa tudi svinj še nisem opazil«, je povzel Matjaž. »Sicer pa imate najverjetneje polne denarce in vam odkup ne bo delal težav«. Pogajanje se je začelo. Svatje so se med pogajanjem ruvali in se hoteli preriniti čez vrvo, tako da sta imela Jože in Peter kar precej dela, da sta jih pomirila. Od časa do časa je Zvonko tudi katero »zašpilal«, vseskozi pa je šranganje spremljal jok naše nesrečne »neveste«, katero je bil »nosečo zapustil današnji ženin ter si poiskal drugo«. Iz ene in druge strani so letele uganke in šrangarji so kmalu spoznali, da so njihove uganke res enkratne, svatje pa so bili razočarani, ker so spoznali, da njihove uganke poznajo tudi šrangarji. Tako so poskušali iskati vrzeli pri pijači, za katero je skrbel Robi. Toda tudi tu jim ni uspelo, saj je bila na mizi res bogata izbira in denar se je že začel stekati v »veliki šrangarski klobuk«. »No, svatje, če rešite to uganko, spustimo še za pol milijona. Torej, kakšna je razlika med Škoti in svati?«, se je zopet oglasil Matjaž. Padati so začeli tako duhoviti odgo-

vori, da bi bilo vredno kakšnega zapisati tudi v Pavliho, a pravega ni in ni bilo. Ko le ni šlo, je moral Matjaž le povedati odgovor: »Škoti so vsi skopuhi, svatje pa nikoli ne stiskajo denarnic!« S tem odgovorom jim je jasno nakazal, na kaj meri. Ženin, ki je že močno tarnal zaradi ure in zaradi »tovariša« župnika, kakor je pripomnil eden izmed sva-

tov, je potegnil denarnico iz žepa in položil štiri tisočake v klobuk, v katerem se je že nabralo kar precej denarja za pijačo. Ženinovo stisko pa je opazila tudi »mati — ta šroka« in je še sama nekaj primaknila. Tako so končno udarili v roke. »Na srečen zakon«, so še želeli s kozarci v rokah ter odprli pot v cerkev.

Fantje so bili veseli zaradi dobljenih šest tisočakov in povabila na »ovset« ter so začeli veselo »juckati« in peti.

»Zdaj pa hitro dumo, da se zrihtamo za ovset. Adijo«.

O ohceti pa morda kdaj drugič!

Robert Waltl

GORENJE — RAZISKAVE IN RAZVOJ

SODOBNO PRIDOBIVANJE IN HLAJENJE MLEKA S POUČENOM NA OPREMI, KI JE V RAZVOJNEM, PROIZVODNEM IN PRODAJNEM PROGRAMU GORENJE-FECRA

UVOD

Star pregovor »travica, kravica in štalica« je zelo znan med rejci, ki se pa ga često ne drže po zahtevanem zaporedju. Ne drže se vrstnega reda rejci, usmerjeni v proizvodnjo mesa, niti rejci, usmerjeni (specializirani) v proizvodnjo mleka. Eni si prej nabavijo osnovno čredo, ali prej zgradijo hlev in tako pride že takoj v začetkih do določenih problemov, ki onemogočajo racionalno rejo ali proizvodnjo mleka in mesa. V Sloveniji in Jugoslaviji danes gradimo in adaptiramo na stotine kmetij, ki se specializirajo v mlečno proizvodnjo; imenujemo jih mini farme. Ti hlevi morajo biti v svoji osnovi funkcionalni, s stališča gradnje pa ceneni. Kako se obstoječa gospodarstva s povprečno 3,6 ha obdelovalnih površin in kjer redimo 2,2 glave velike živine na 1 ha, lahko vključujejo v intenzivno proizvodnjo tržnih viškov?

V danem trenutku je največ rejcev, ki reje 1—3 krave na svojem posestvu. Torej tudi teh ne smemo zavreči, kajti od teh je odkupljeno v nekaterih področjih tudi do 50% mleka. Vse novogradnje hlevov so danes načrtovane na jugu države, od pet krav molznic naprej, v Sloveniji pa od 10 krav naprej. Izjeme so le hlevi za kombinirano rejo. Kategorijo rejcev 1—3 krave lahko zmanjšujemo v dobro višjih skupin (4—9 krav, nad 10 krav), če znamo površine za pridobivanje osnovne krme tudi primerno intenzivirati. Danes redimo le okoli 0,6 glave velike živine na 1 ha obdelovalne površine, v nekaterih rejah v svetu in doma dosegamo že prek 2 GVZ/ha. Vidimo kako bistveno lahko povečamo število molznic samo z intenziviranjem

pridelovanja osnovne krme. Pri reji krav molznic smo dosedaj poleg pomanjkljive prehrane posvetili premalo pozornosti tudi čistopasemski reji, izkoriščanju (uspehov) rezultatov pri križanju kot sami selekciji (odbiri živali) pri posameznih pasmah. Želimo sodobno in intenzivno pridobivanje mleka, pa imamo v hlevih še okoli 38% raznovrstnih nenačrtovanih križancev in buš. Po kravi danes v Jugoslaviji proizvedemo okoli 1540 l mleka (v Izraelu 7.500, ZRN 4.500 l) in še od tega odkupimo v Sloveniji dobro polovico, v ostalih področjih okoli 1/3.

NAČINI REJE GOVEDI

Ko je človek začel govedo intenzivno izkoriščati za mleko in meso, ga je udomačil in vhlivil. Pripravil je dva načina držanja in to vezano ter prosto rejo. Vezana reja se uporablja tam, kjer redi manjše število molznic, nekje pod 20 (15). Pri tem načinu držanja so molznice lahko različno vezane (veriga, jarem). Danes se veliko uporablja način vezanja s t.i. Grabnerjevo verigo v različnih izvedbah.

Stojišča za krave molznice pri vezani reji so različno dolga (od 160—220 cm), odvisno od teže živali.

Tla stojišč so navadno iz materiala, ki ne drsi in je dober izolator. Odstranjujemo lahko trd gnoj ali pa gnojevko. Prednosti in pomanjkljivosti vezane reje so:

- dobro spoznavanje (prepoznavanje krav),
- dobra individualna kontrola,
- osebna odgovornost molznika za določeno število krav,
- minimalni sociološki faktorji,
- minimalen stres živali zaradi omejene-

ga druženja živali,

— minimalen stres živali z ozirom na omejen prostor,

- več okvar nog posebno parkljev,
- okvare na vimenu in seskih,
- bolj ali manj moten biološki ritem,
- sorazmerno velika poraba živega dela (150—170 ur letno na molznicu).

Hlevi za prosto rejo so bili moda pred kakšnimi 30 leti, ko so nekateri strokovnjaki želeli enostavno preseliti ameriške odprte hleve za prosto rejo v naša področja, pri tem pa niso upoštevali klimatskih razlik. Po spoznanju te usodne strokovne napake, smo začeli graditi hleve za prosto rejo (zaprte in polzaprte), z ležalnimi boksi. Hlevi so na izplakovanje. Pri tem načinu držanja je molzišče bolj ali manj ločeno od bivalnega prostora molznic. Pri prosti reji se krave lahko svobodno gibljejo, počivajo in krmijo. Vsaka žival mora imeti v boku svoje ležišče v širini 110 cm in dolžini 220 cm, ponavadi pa tudi mesto krmiljenja. Krmilnih mest je lahko 10—25% manj, kot je živali.

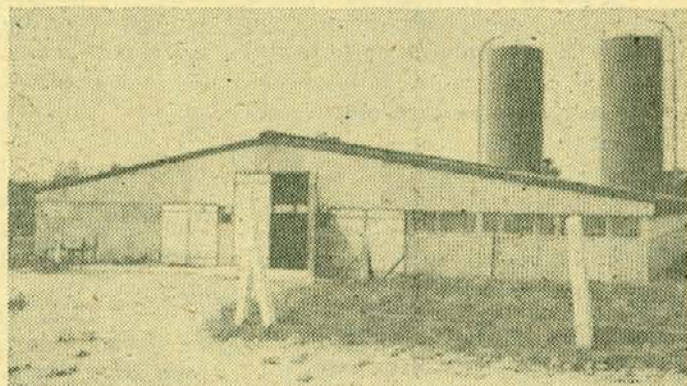
Prednosti in pomanjkljivosti proste reje so:

- živali se prosto gibljejo,
- ni moten biološki ritem živali,
- po volji se hranijo, gibljejo in počivajo,
- potrebno je manj živega dela (50—60 ur živega dela letno na kravo),
- prepoznavanje krav je težavnejše,
- evidenca mora biti zelo vidna in trajna,
- za odpravo socioloških faktorjev moramo izenačevati živali po obnašanju,
- za preglede in zdravljenje živali moramo imeti posebne hodnike (koridorje),
- paziti moramo na higieno in čistočo sprehajalnih poti, ker so možna obolenja parkljev in nog.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Odločitev rejca za govedorejsko proizvodnjo je odvisna od njihovih površin in ha donosov

Gradnja hleva je v veliki meri odvisna od finančnih možnosti naročnika

»Sedanjim gospodarskim, energetskim in potrošniškim težavam je vzrok tudi pomanjkanje kulture, kulture dogovarjanja, obnašanja, porabe...« je med drugim dejal predsednik KUD Gozdar Črna na občnem zboru društva.

Z delom in prizadevanji - uspehi

Gozdarji v Črni so se letos že tretjič dobili na občnem zboru društva Gozdar, ki združuje že 76 delavcev gozdarstva Črna in kmetov kooperantov iz ravskega območja. Društvo deluje v okviru osnovne organizacije sindikata in je edino društvo v Sloveniji, ki je tako organizirano. Poleg pevske, folklorne in dramske sekcije so v letu 1982 ustanovili še sekcijo diatoničnih harmonikarjev. Vse sekcije so imele skupaj 18 nastopov. Toliko nastopov niso planirali v začetku leta in zmanjkalo jim je časa za razširitev repertuarja. Moški pevski zbor je načrtoval, da se bo naučil polovico več pesmi, prav tako ni bil realiziran samostojni nastop dramske skupine. Za leto 1983 so sprejeli manj obsežen načrt nastopov in bo ostalo več časa za razširitev repertuarja.

Moški pevski zbor je samostojno nastopil ob priložnostnih prireditvah štirikrat, od tega enkrat v Avstriji — Radiše, folklorna skupina je sodelovala na republiškem srečanju folklornih skupin Slovenije v Ptuj, imela je še dva priložnostna nastopa in nastope z ostalimi skupinami.

Prva vaja diatoničnih harmonikarjev je bila 9. 4. 1982 v kulturnem domu v Črni. Skupina šteje devet članov, vodil pa jo je Milan Trampuš, dipl. ing. iz Titovega Velenja, njegovo delo pa nadaljuje Zvonko Ortan. S prvim nastopom je skupina sodelovala na prireditvi kmečke ohceti, medtem ko samostojnega koncerta skupina še ni imela. Sodelovala je pri petih nastopih in kljub začetnim težavam sorazmerno hitro napreduje.

Naj naštejem še nekaj pomembnih nastopov društva. Zelo uspešen nastop je bil v Železni Kapli za slovenski kulturi praznik — ob obletnici smrti Franceta Prešerna. Sodelovale so vse sekcije. Drugi pomembni nastop je bil na gozdarski fakulteti v Ljubljani, ki ga je organiziral sindikat biotehnične fakultete, potem nastop ob dnevu društva računovodskih in finančnih delavcev, nastop ob prireditvi »Ohceti« 82

in nastop ob srečanju gojiteljev iz Slovenije na Partizanki. Vse sekcije so nastopale ob raznih delovnih jubilejih v delovnih organizacijah v koroški krajini, zadnji nastop v letu 1982 pa je bil na občnem zboru društva invalidov v kulturnem domu v Črni.

Društvo KUD Gozdar Črna sodeluje tudi z drugimi društvi, kulturno skupnostjo in zvezo kulturnih organizacij. O sodelovanju in problemih je predsednik društva tov. Kajzer dejal: »Skrb o kvaliteti in razvoju dejavnosti društva je bila v preteklem obdobju prepuščena iznajdljivosti samega društva, kar pa ni prav. V prihodnje pričakujemo, da bo zveza kulturnih organizacij na tem področju storila več in s tem med drugimi tudi opravičila svojo vlogo, ki izhaja iz sprejetih dokumentov o kulturi. Tu pričakuje društvo izdatno pomoč. Predvsem bo potrebno strokovno in kvalitetno izvesti program vzgoje naših kadrov, da bodo kos našemu vodenju dela v ljubiteljski kulturi v temeljni organizaciji in delovni organizaciji. Kolikor sem seznanjen, je ta problem močno prisoten tudi pri ostalih dru-

štvih, zato se več ali manj v društvih životari. Smatram, da bomo le tako uspešni, če bomo v tesni povezavi z zvezo kulturnih organizacij in kulturno skupnostjo. Njihovi strokovni nasveti in napatila bi nam bila še kako potrebna, kajti le tako bo uspešnost amaterskega ljubiteljskega kulturnega poslanstva celovita.

V preteklem obdobju smo izpostavili prijateljske stike s Korošci onstran meje — z društvom Zarja iz Zelezne Kaple. Prepričan sem, da bomo to sodelovanje obdržali in ga še okrepili.

Velika vrzel pa se čuti v načrtnem sodelovanju z ostalimi društvi po krajih. Tudi tu bi morala zveza kulturnih organizacij storiti več — mislim na skupne programe folklore, pevcev in še kaj.

Finančne pomoči smo skupaj sprejeli od zveze kulturnih organizacij 26.500,00 din. Mislim, da bi glede na število prireditev, ki smo jih imeli v preteklem obdobju, morali prejeti več pomoči. Mislim tudi, da bi se morali upoštevati takšni kriteriji, ki bi stimulirali število nastopov,

(Nadaljevanje na 8. strani)

Folklorna skupina

Pomen in namen naravoslovnih dejavnosti v usmerjenem izobraževanju

Po določili 80. člena zakona o usmerjenem izobraževanju organizira vzgojno izobraževalna organizacija poleg pouka druge oblike VI dela, kamor sodijo tudi naravoslovne dejavnosti. Izvajajo se v okviru petih dni v šolskem letu, ki so namenjeni za naravoslovne dejavnosti.

Naravoslovne dejavnosti vključujejo naravosl. znanje in povezujejo vse predmete, kot so biologija, kemija, fizika, zemljepis, pa tudi vse tiste vsebine s področja naravoslovja, ki so del naslednjih predmetov: zdravstvena vzgoja, samoupravljanje s temelji marksizma, obramba in zaščita, gospodinjski pouk itd.

Osnovni pedagoški princip je sodelovanje vseh naravoslovnih ved pri obravnavi posameznih tem, pri čemer je težišče dela na terenskem in laboratorijskem delu. Za uspešno uresničevanje zastavljenih smotrov je potrebno vključiti vse elemente, od katerih je odvisna uspešna realizacija te oblike vzgojno-izobraževalnega dela.

Naravoslovne dejavnosti omogočajo učenecem:

— vsestranski razvoj za delo, samoupravljanje in osebno življenje,

— razvoj odgovornega odnosa do dela, delovnih in drugih ustvarjalnih sposobnosti in navad,

— pridobitev spretnosti za eksperimentalno in laboratorijsko delo,

— razvoj zavesti o smotrnem izkoriščanju energije in varstvu vrednot človekovega okolja,

— spoznanje škodljivih posledic nesmotrnega izkoriščanja narave itd.

V skladu s smotri naravoslovnih dejavnosti je zasnovana tudi njihova vsebina. Na srednji šoli Edvarda Kardelja bodo dijaki usmerjenega izobraževanja pri naravoslovnih dnevih raziskovali različne življenjske prostore (gozd, voda, zrak) in pri svojem delu poskušali obdelati tudi probleme življenjskih pojavov, kot so hrana, energija in zdravje.

Zahteva po medpredmetni povezanosti in povezovanju teorije s prakso, kar je ostajalo do sedaj v glavnem na papirju, je prav v takšni obliki vzgojno-izobraževalnega dela lahko uresničena. Prvi naravoslovni dan smo letos že drugič namenili spoznavanju gozda, kot najpopolnejšega ekosistema v naših klimatih. Po dobrih izkušnjah v lanskem letu smo tudi le-

tos prosili za pomoč strokovnjake iz Lesne Slovenj Gradec pri realizaciji tega dne. Svojo vzgojnoizobraževalno nalogo so odlično opravili. Dijaki so bili navdušeni nad njihovo zavzetostjo in vsestranskim poznavanjem gozda.

Pri izvedbi naravoslovnega dne so sodelovali naslednji strokovnjaki iz Lesne Slovenj Gradec:

- Hubert Dolinšek, dipl. ing.
- Andrej Šertel, dipl. ing.
- Ljuba Čeh-Leskovec, dipl. ing.
- Dušan Leskovec, dipl. ing.
- Alojz Klemenšek, dipl. ing.
- Karel Hauzer, dipl. ing.
- Gorazd Mlinšek, dipl. ing.
- Milan Antolič, dipl. ing.
- Drago Zagorc, dipl. ing.
- Mitja Jandl, dipl. ing.
- Vida Vrhnjak, dipl. ing.

Za sodelovanje se jim najlepše zahvaljujemo.

Mentorica naravoslovnih dejavnosti
Marija Rotovnik

(Nadaljevanje s 7. strani)

število obiskovalcev, pomen prireditve in še kaj. Takšni kriteriji so bili pred leti že v veljavi in so bili glede na delitev zelo uspešni.«

V zadnjem času pa se društvo Gozdar ubada še s problemi prihoda na vaje. Veliko članov je oddaljenih več kilometrov od centra. Ukrepi za zmanjšanje porabe goriva za osebne avtomobile so te člane zelo prizadeli,

saj je nemogoče, da bi prihajali 15, pa tudi 20 km daleč peš na vaje. Obstaja bojazen, da se bo zaradi tega okrnila dejavnost društva. Tu bi lahko priskočila na pomoč zveza kulturnih organizacij. Več pomoči in sodelovanja pa društvo pričakuje tudi od sodelavcev iz ostalih temeljnih organizacij Lesne in želi biti bolj prisotno tudi z nastopi v Lesni.

Ida Robnik

Pevski zbor

Samo poklič me

Ko si zlomljen v nesreči,
ter ljubezen potrebuješ toplo,
zapri oči,
pomisli name,
tako bom tu,
da v trenutku osvetlim ti
tvojo najtemnejšo noč.

Ali ni dobro vedeti,
da imaš prijatelja,
ko znajo ljudje biti tako hladni,
lahko te ponižajo
in ranili te bodo...
Vzeli bodo tvojo dušo,
če jim boš dovolil,
a nikar tega ne stori...

Samo poklič me
in k tebi prihitim,
da te vidim spet
in toplo te objamem.

Suzana Praper

**DOPISUJ
V
SVOJE
GLASILO**

V noveletni številki Viharnika začnemo objavljati daljšo raziskavo o nastanku in razvoju žag v Dravski dolini, ki jo je pripravil prof. Franjo Sgerm, dipl. ing. gozd. v nadaljevanjih.

Uredniški odbor je bil mnenja, da bo snov zanimiva za bralce Viharnika, zato se je tudi odločil za objavo.

Franjo Sgerm, dipl. ing.

Žage na Slovenskem

1. Uvod

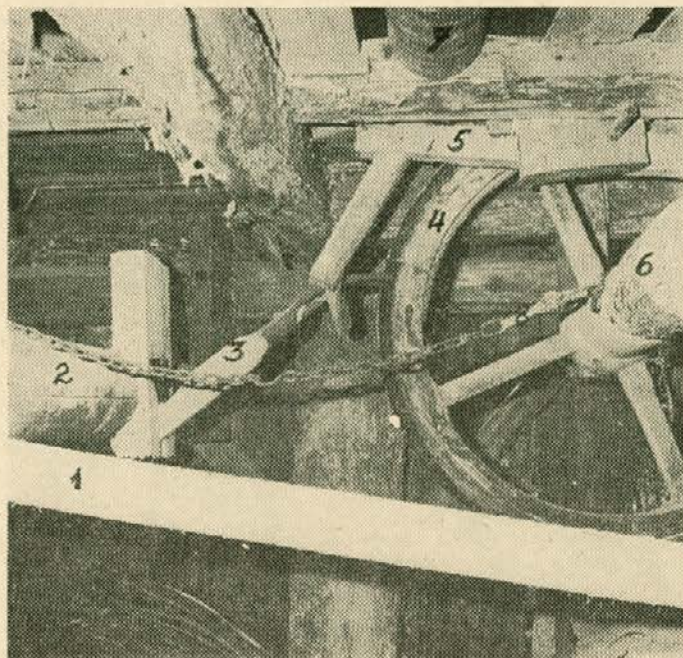
Človek je za svoje življenjske potrebe in obstoj sprva uporabljal le zobe in roke, pozneje pa, ko mu ta dva organa nista več zadostovala, je začel uporabljati kamen, palico, bat, zaostreno palico, sulico, ki je vodila k iznajdbi sekire s toporiščem. S to napravo je že lahko sekal, cepil, zabijal, razbijal in drobil. Za vrtnanje je izumil šilasta luknjala, iz katerih je razvil sveder za vrtnanje. Za strganje kože je uporabljal sprva kamenite nože in strgala, iz katerih je razvil prvo kamenito žago, za katero je kaj hitro ugotovil, da je uporabna le, če je izdelana iz trdega kamna — kremenjaka. Najdeni so primerki kamenitih žag iz stare kamene dobe izpred 4000 let p. n. š. Menimo, da je bila kamena žaga izdelana na bližnjem vzhodu (Mala Azija, Mezopotanija, Egipt) vsaj 1000—2000 let preje. Ko pa je človek odkril kositer, je lahko dobil s pomočjo bakra primerno trdno zlitino — bron, iz katerega je lahko koval poleg drugega orodja in orožja tudi prve ročne žage, namenjene za mizarska dela. Te so bile večkrat upodobljene v grobnicah faraonov, njihovih upraviteljev in graditeljev v Egiptu že 2000 let p. n. š. Od tam je prišla preko Krete ali Grčije v Italijo. Okoli 800 let p. n. š. je že izpričana na etruščanski vazí iz Italije.

Sprva so bile to le kratke žage z enim ročajem, pozneje pa vse daljše, vpete v lesen lok ali okvir — lokarice. Žagale so lahko samo v eno ali pa v obe smeri, pač kako so bili izdelani zobje na njej. Iz dvoročne žage se je razvila troročna žaga za žaganje desk, znana pod imenom »grušterica«. Ta se še danes uporablja v odročnih brezpotnih krajih, kjer ni vodnega ali drugega pogona. Obstoja verjetnost, da se je iz te žage razvila žaga z beneškim jarmom na vodni pogon, vendar danes še ne razpolagamo z dokazi za to.

Besedo »žaga« smo Slovenci v 7. ali 8. stoletju povzeli od naših sosedov Italijanov, ki jo imenujejo »la sega«. Od njih so jo povzeli tudi Nemci v besedi »die Säge«. Hrvatje in Srbi jo imenujejo pila odnosno testera.

Odpadek pri žaganju smo logično poimenovali »žagovina«. Naši predniki v Zakarpatju teh dveh besed niso poznali, ker tudi žag niso imeli. Vendar pa so naši predniki na Koroško prinesli seboj svojo praižvirno besedo za žagovini podoben material »jiječe« (izgovori: iječje), s katero so imenovali lesni drobir — drobno zgrižen les v »izjedah« (rovih) ličink v hrastovini, jelševini in topolovini. Besedo »žagovina« je le malokdo poznal na Koroškem in Podravskega podeželju po prvi svetovni vojni, ker so v pogovoru uporabljali izključno le »jiječe«.

Z besedo žaga že dalj časa ne pojmuje samo žage kot ročno orodje za žaganje, temveč z njo označujemo skratka ves zaključen žagarski obrat s pogonskimi in delovnimi stroji in vsemi ostalimi napravami vključno žagalnico, žleb

Prenosni pogonski mehanizem pod žagalnico navadne potočne žage venecijanke

1. vzvod za pomično gred podajalne ročice
2. gred podajalne ročice
3. podajalna ročica
4. podajalno kolo
5. zavora
6. os podajalnega kolesa na katero se navija
8. vlečna veriga
7. valj po katerem se pomika voz

(rake) in jez. Žago v teh obratih pa smo omejili na izraz »žagin list«, skratka »list«, »tračna žaga«, »krožna žaga«. Hrvatje in Srbi uporabljajo besede »pilana« za žagarski obrat.

Ročno žago z motorjem pa smo kratko malo poimenovali — motorka.

2. Žage na vodni pogon

Vodno energijo za žitne mline so začeli izkoriščati že stari Grki. Rimljani so preproste izvedbe vodnih koles in pogona mlinov dalje izpopolnjevali. Zanimivo pa je, da najstarejši znani podatek o uporabi vodnega pogona v rimski dobi, v druge namene, poteka iz leta 369 n. š. Gre za kamnorežko žago, ki jo je poganjala reka Roer (Ruhr) v Porenju in je žagala marmor.

Skoraj ne moremo verjeti, da že takrat, ali pa vsaj kako stoletje pozneje ni bila iznajdena in postavljena tudi žaga za žaganje hlodov na vodni pogon. To se je dokumentirano pojavilo šele 876 let pozneje. Francoski arhitekt Villard de Honnecourt (izg. Vilar Donekur) je šele leta 1245 napravil skico skrajno enostavne žage na vodni pogon. Menim, da je bila ta žaga zgrajena že več let prej in je že dalj časa uspešno žagala hlode, kar je vzbudilo zanimanje mimo potujočega arhitekta Donekurja, da je napravil skico te koristne naprave, ki se nam je k sreči ohranila. Iznajditelj in graditelj pa je najverjetneje kak neznan tesarski ali gradbeni mojster, graditelj mlinov. Pri takem delu mu je padla na um ideja, da bi lahko voda gnala tudi žago za žaganje lesa in je svojo zamisel tudi uresničil in zgradil žago, ki je uspešno žagala les.

Danes zanesljivo vemo le to, da je prva žaga na vodni pogon za žaganje lesa nastala v Franciji, morda nekje v (Nadaljevanje na 10. strani)

Naravoslovni dan

Bil je meglen in turoben dan. Vsa premražena sem stopila v šolo, odložila plašč in čevlje in odhitela v avlo. V njej je bilo že veliko dijakov prvih in drugih letnikov. Sošolka se je glasno zasmejala. »No, ti pa se že na vsezgodaj smeješ,« sem ji dejala. Ona pa mi je odvrnila: »Kako pa se ne bi, ko pa imaš nos podoben rdečemu korenčku!« Sreča, da so v tistem trenutku prišli v avlo predavatelji naravoslovnega dneva, drugače bi jo bila verjetno skupila.

Najprej nas je tov. profesorica ROTOVNIK seznanila z vrstnim redom naravoslovnega dne in nam hkrati zaželela uspeh pri njem. Nato nam je tov. profesor POTOČNIK razlagal o geomorfoloških lastnostih Mislinjske doline. Zvedela sem veliko novega. Sledila je razlaga ing. DOLINŠKA, ki nam je pripovedoval o gozdu. Tema se mi je zdela zelo zanimiva, zato sem ji pozorno prisluhnila. Gledali smo še film »Človek in gozd.« Ugotovila sem, da bi ljudje težko živeli brez gozdov, saj vemo, da nam gozd daje kisik, katerega človeštvo tako potrebuje, sploh pa v industrijskih krajih, kjer je v ozračju res prisotno veliko plinov. V gozdu bi lahko v primeru vojne dobili veliko hrane, le poiskati bi si jo bilo treba. Gozd pa nam daje tudi zelo pomembno surovino — les.

Končno je nastopil čas za malico. Vsi smo zdrveli v kuhinjo po sendviče in čaj, saj smo bili pošteno lačni. Medtem se je na platnu odvijal že drugi film, tokrat z vsebino, kako si med vojno priskrbeti hrano v naravi. Po malici smo se z gozdarji odpravili v okoliške gozdove, vsak razred v drugo smer. Gozdar nas je vodil po gozdnih poteh in nam razlagal ter odgovarjal na zastavljena vprašanja. Govoril nam je o marsičem, npr. o vrstah dreves, katere vrste gozdov poznamo, kje se prične in konča gozdna meja, o posebnih gozdnih enotah in o vodenju le teh in podobno. Nazadnje, ko se mu je zdelo, da je že vse izčrpal iz tistega, kar je hotel povedati in ko tudi mi nismo imeli več vprašanj, smo se vrnili proti Slovenj Gradcu. Zeblo nas je, saj je veter neusmiljeno pihal, vendar sem bila srečna, saj se mi je ta dan zopet povečalo obzorje mojega znanja in se s tem porodilo spet nekaj dodatnih vprašanj. Izza oblakov je ravno pokukalo sonce, kar je še povečalo mojo srečo.

ČAS Judita

I. b ZU

(Nadaljevanje z 9. strani)

Vogezih ali Juri. Ta iznajdba se je tako dobro obnesla, da je kaj hitro dobila posnemalce, ki so jo tekom stoletij bistveno izpopolnili in je osvojila ves svet.

Najstarejša znana žaga v Srednji Evropi na vodni pogon se pojavi 77 let pozneje pri Augsburgu na Bavarskem leta 1322, v Graubündnu pa še le leta 1361 pod imenom »Sägemühle«, kar je na prvi pogled nenavadno ime. Pod tem imenom se je žaga pojavljala tudi v protokolih prvega franciscejskega katastra leta 1825. Zapisi povedo, da je leta 1337 v mestu in okolici Augsburga obratovalo že več žag. Kako so izgledale te žage in kako so bile opremljene, ni znano. Tudi ni znano ali so bile izboljšane kopije francoske žage ali pa so to bile že povsem žage novega tipa.

Po tem obdobju so zgradili v Nemčiji več žag tako v Breslau-u leta 1427, v Erfurtu leta 1490; medtem ko je pri Regensburgu leta 1575 obratovala že prva žaga z več listi. Holandci pa so leta 1592 postavili prvo žago na vetrni pogon.

3. Nastanek in razvoj žag v Dravski dolini

Danes že lahko trdimo, na osnovi nedavno odkritih virov, da je začetek žagarstva na Slovenskem bil na Koroškem v začetku 14. stoletja, ko je Koroška bila pretežno še slovenska.

Prve zanimive podatke nam odkriva Krški urbar iz leta 1285. Podložniki kapitlja v Kleingödnitz v dolini Krke so morali oddajati škodlje, žaganice (deske) in trame. Vse te predmete so morali takrat izdelovati še ročno, škodlje s cepanjem, trame s tesanjem, žaganice pa z ročnim žaganjem z dvo ali troročno žago v lesenem okvirju, znano pod imenom »grušterica«.

Enak podatek je vpisan tudi za kraj Metnitz pri Brežah leta 1326. Obe letnici sta že v obdobju, ko so začeli graditi prve žage na vodni pogon v Franciji in Bavarskem; vendar

je danes zanesljivo znano, da takrat na Koroškem ni obstojala še nobena žaga s takim pogonom. Pač pa je znano, da je na Koroškem v kraju Raufen pod Groppensteinom leta 1333 že obratovala prva znana žaga imenovana venecijanka. Seveda ne vemo odkod je prišla ideja za njeno izgradnjo, niti ne vemo, kako je stvarno izgledala. Ne izključujemo možnost, da so idejo za njo dobili iz Augsburga na Bavarskem, kjer je že vsaj 12 let popreje začela uspešno obratovati podobna žaga. (Se nadaljuje)

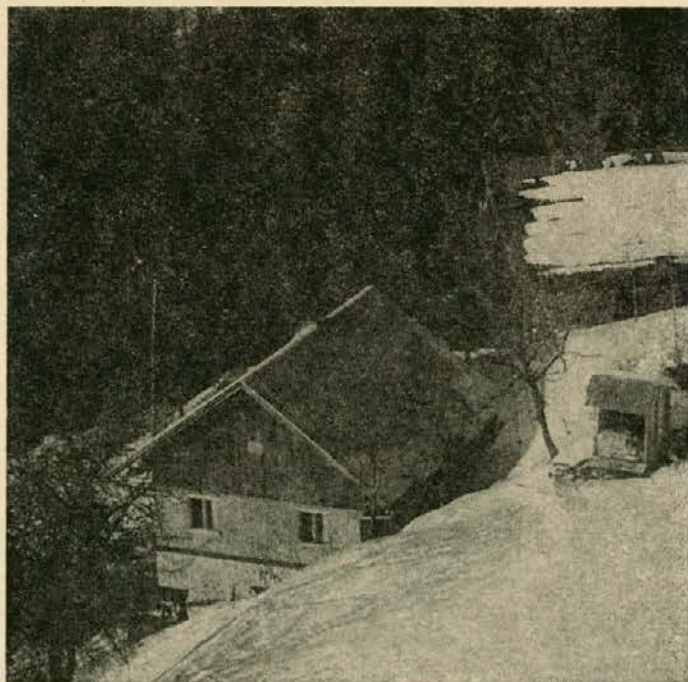

Foto: A. Šertel

Glasilo VIHARNIK izdaja organizacija združenega dela LESNA Slovenj Gradec, gozdarstvo in lesna industrija r. o. — Ureja uredniški odbor: Vida Gerl, Ludvik Mori, Karel Dretnik, Hedvika Janše, Ivan Penec, Vida Vrhnjak, Andrej Šertel, Ida Robnik — Glavni urednik: Andrej Šertel, odgovorna urednica: Ida Robnik, lektorica: Majda Klemenšek, tehnični urednik: Bruno Žnidaršič — Naklada 5200 izvodov — Klišejl in tisk: ČGP Večer Maribor, Tržaška c. 14, 62000 Maribor, 1983

Milan Guček v sestavku opisuje del Evropske peš poti, ki poteka preko ozemlja občine Slovenj Gradec in to od Partizanke preko Turiške vasi do Razbora. Ob prijetnem branju bo marsikoga zamikalo, da se v času družinske nelikvidnosti in benčinske krize na lastne oči prepriča o zanimivostih naše krajine in preizkusi čar »popotništva«.

Naši kraji in ljudje v očeh popotnika po E₆ YU

Prišel je čas jeseni, najlepše dobe leta. Z Jano sva se odpravila, da tako, kot že nekaj let zapored, poromava na najino peš pot, ki ji ni enake ne blizu ne daleč. Na E-6.

Čeprav je bilo visoko poletje sredi septembra že pri kraju, naju je le dodobra premočil dolg, dolg breg pred Kopami, podplate pa pošteno razžarel spust po trdi cesti, potem pa po strmini prek Brd v Mislinjsko dolino. Na debelih skalah ob bregovih rečice sva si komaj izborila prostorček, da sva sedla in si v mrzli vodi, ki se jo je komaj dalo prenesti, v etapah hladila razgreta stopala. Prerojenih nog in polna pričakovanj sva hitela proti letališču v Turiški vasi, da si bova lahko še pred nočjo uredila ležišče v eni od kolib ali v prikolicici, ki so namenjene popotnikom, pravzaprav — »pešpotnikom«. Ze ves čas, odkar sva se spuščala z grebena Pohorja, so se na nebu prepepljavala motorna letala in jadrilice in nisva vedela, čemu ta zračni vrvež. Bliže ko sva bila letališču, bolj nama je postajalo jasno — naši vrli Korošci so si pripravili letalski miting. Okoli letaliških zgradb in restavracije, kjer je naša kontrolna točka, je bilo vse črno ljudi in komaj sva si izborila vstop v točilnico in podpis z žigom. Ravno ko sem hotel zastaviti besedo zastran prenočišča, so utišali za spoznanje prebučno domačo glasbo prek zvočnikov in naznanili vsem obiskovalcem novice: rajanje bo trajalo brez prestanka do — pojutrišnjem zjutraj...

Adijo počitek, adijo spanec, pa tudi adijo Turiška vas. Kam sedaj? Se naju bodo to pot usmilili v gostilni Bučinek pri Šmiklavžu? Doslej še nisva imela te sreče, da bi lahko pri njih prenočila. Vendar nama ni kazalo drugega, kot da iztisneva nekaj rezervnih moči in jo potegnava še uro daleč.

Tako kot zmeraj, naj bo podnevi ali ponoči, sva lovila trdno stopinjo v močvirni dobravski gmajni in vendar prežeta z rahlim upanjem, kako bo lepo pri Bučinekovi, ko bova sedla za mizo in bodo pred naju postavili ajdove žgance in kisló repo s klobaso, sva sestopila na ravnico pred vasjo. Pa sva že tudi zašla pod transparente, napisane na dolgih širokih trakovih v rdečih črkah, ki so bili razpeti od mlaja do mlaja prek ceste: ŽIVELI SALEŠKO-MISLINJSKI AKTIVISTI OF in podobno, na travniku pa polno v zemljo zabitih klopi in miz kot za gasilsko veselico. Mrak je že padal na zemljo in vse, kar je prej sedelo tukaj, se je pod noč preselilo v — gostilno.

Tako torej. Iz dežja v Turiški vasi sva prišla pod kap k Šmiklavžu. Rajanje in veselje, da je bilo kaj. Kam naj se umakneva k počitku ob sedmih zvečer? Tri ure hoda daleč na Razbor? K Pečolarjevimi?!

Usmilila se je naju Bučijenca iz prvega rodu in nama v svoji hiški ponudila gostoljubno streho.

Prva jutranja luč je šele plaho tipala po zamgljeni dolini in odgrinjala mrak, ko sva že zastavila korak proti višinam Razborja. Vsa-kokrat sva radovedna, kakšno bo ozračje okoli cirkuškega vagona na jasi pod gozdom tik pod Vodrižem, kjer prebivata in se skrbno skrivata pred svetom že leta in leta »ona« in »ona«, da o njunem psu niti ne govorim. Ni-sta se nadejala tako zgodnjega obiska v tej odmaknjeni dolini in sva ju na kakšnih petdeset korakov presenetila, ko sta pravkar zajtrkovala pri odprtem oknu, kot bi se peljala v jedilniku Simplon Orient Ekspres-a. »On« naju je zapazil, planil pokonci, se stegnil skozi »okno«, pograbil z vsako roko eno okensko krilo s polknicami in s treskom zaloputnil, da je bilo konec pogleda v njun brlog.

Na domačiji pod Vodrižem so bili eni v štali, drugi v kuhinji in ni bilo priložnosti, da bi se pozdravili s starimi znanci, pri katerih sva se že tolikokrat odžejala z domačim malinovcem.

Zagrizla sva se v strmino, ki ji na vsej poti od Drave do Jadrana ni enake. Stopinja za stopinjo vsekana v zemljo in vsak prag zavarovan z zabitimi podolžnimi in navpičnimi kolci. Če se hočeš brez slabe volje in nestrpnosti vleči navkreber, glej le pod noge in ne kvišku. Ob takšni vztrajnosti, ob stisnjenih zobeh ter dolgih vdihih in izdihih vedno bolj zamira žuborenje potočka v dolinici pod nama. Stopinja za stopinjo pa pomeni tudi, da sva vse više in više. Pred nama vstaja mogočno poldrugmetrsko zidovje Vodriškega gradu. Kakšna mogočna stavba je to morala biti! Nikdar se ne moreva načuditi razsežnostim nebotičnih zidov. Le kakšen vsakdan so živel med tem kamenjem grajski ljudje?

Od razvalin vodi proti Razborju pot, ki ji tudi ni zlepa enake. Vdelana v pobočje, prerasla s srednje velikimi smrekami, se komaj zaznavno dviga, vsa pa je posejana z odpadlimi iglicami, da je vsaka stopinja gibka in prožna, mehka, kot bi stopal po debeli preprogi. Prav gotovo je ta steza že od vekomaj takšna in je bila grajski gospodi za sprehod in razvedrilo.

Pa gobe! Na stezi, pod njo, nad njo, vse same družine gob, vseh mogočih oblik, vseh mogočih barv. Kako žal nama je, da nisva poznavalca in da nisva dovzetna za to strast sodobnih meščanov. Takšno razkošje naju pa je vseeno premotilo, da sva pričela nabirati

kar vsevprek in tlačiti v krušnjak, da bova imela pri Minki zajeten zajtrk.

Pri Strgarju sva zalotila skrivnostno gospodinjico, ki je imela v ustih cigareto, medtem ko je nabirala drva s kupa pred hišo. Z roko je brž planila po cigaretici, jo neopazno skrila v pest in se delala vsa nevedna, ko sva stopala mimo. Se mar boji, da je bila razkrinkana kot svetovljanka? Saj se tudi nosi tako, kot nobena druga kmetica in kaj ima skrivati svoje navade, ki so se ji vcepile pod kožo še iz časov mladosti, ki jo je preživljala z družino v Franciji? Doslej mi še ni uspelo, da bi ujel v lečo fotoaparata gospodinjico ene najbolj zanemarjenih domačij, kar jih srečujem na E-6. Je pa zato bolj priljuden njen mož, s katerim sva si nadvse dobra znanca, odkar sva ugotovila, da sva se med vojno bojevala v isti brigadi. Njemu ni pred mimoidočimi prav nič nerodno, pa čeprav je zmeraj tako kosmat, kot da se ne bi že dva tedna obril. V megličasti kotanji pod hišo je pasel kravo in sva si glasno zaklicala v pozdrav. Spoznal je, kdo mu želi sončen dan in dobro pajtrk.

Greben Razborja od Strgarja prek Rdečnika in nad Kavnikom ter naprej proti Svetemu Danijelu me je očaral, že ko sem pred več kot petnajstimi leti prvič stopil nanj. Tako je lep in s takšnim razgledom na vse strani, da imam vedno občutek, kot da sem na strehi sveta. Sedaj v jeseni pa še posebno. Obla travnata pobočja so, kot bi bila prevlečena z baržonom, na robovih njiv kipijo kvišku ostrnice, polne zlatega klasja, gošče so obarvane z vsemi odenki pastelnih jesenskih barv in nad vsem tem čarobnim svetom se pne svetlo modro nebo.

Še nekajkrat sva prečkala rosna pobočja, se vzpenjala vse više in više in nenadoma uzrla cerkev sv. Danijela s koničastim šesterorobnim zvonikom, zraven nje prekrasno novo šolo z arhitekturo, ki bi se moral po njej zgledovati marsikakšen ustvarjalec sodobnih človeških bivališč in delovnih prostorov. Ko sva z Jano hitela navzdol, sva ugibalala, ali so Pečolarjevi že v novi hiši. Bo dajala toliko toplote popotnikom kot ona stara?

Kmalu ni bilo treba več ugibati. V novi hiši se je kadilo iz dimnika in že na zunaj je bilo videti, da se je življenje preselilo vanjo. Oprema je nova, vse je v lesu, točilna miza je nekaj »super« in sploh vse. Vendar v vse to novo diha toplina, ki so jo s seboj prinesli Pečolarjevi. Naša popotniška Minka je kljub sodobni hiši prav takšna, kot smo je bili vajeni in smo komaj čakali njenega pozdrava v stari hiši; mati ali »bica«, kot pravijo starim mamam, je tudi tu slabe sape, kot že toliko let,

vendar prediha vsako še tako strupeno zimo, in otroci so vedno enako nasmejani, gospodar pa zaposlen z deli zunaj in večno zaskrbljen.

Seveda, sonca je v novi hiši preveč. Greje naju naravnost v hrbet, ko se pregreta nastavlja zgodnjedopoldanskemu soncu na klopi ob oknu. Tega v stari hiši ni bilo moč napraviti. Na mizo sva razložila svoje gobarsko bogastvo in ko so se zbrali vsi strokovnjaki, tudi med zgodnjimi gosti je bilo nekaj takih, so ugotovili, da je boljše ne poskušati naj-nih trofej, ampak nama bo Minka kar iz preizkušenih pripravila pošten zajtrk.

Nenadoma pa je prišel iz kuhinje v točilnico slok človek nenavadne podobe, s prtičkom v roki, in pričel nekaj pospravljati in brisati po točilnem pultu. Tega človeka nisva še nikdar videla pri Pečolarjevih. Je mar stric ali pa so vzeli v službo natakara, ko imajo sedaj takšen »obrat« pri Pečolarjevih?

Ne eno ne drugo ni, ampak — »pešpotnik«. Pred leti sta prišla iz daljnega Stuttgarta z

ženo po E-6 tod mimo in svet se jima je tolikanj priljubil, da sta ostala pri Pečolarjevih kar nekaj dni, predno sta odrinila proti Jadraru. Medtem je on ovdovel; osamelost in žalost najlaže prenaša tako, da pride sedaj že tretjič vsako leto prek poletja k Pečolarjevim. Da mu ni dolgčas, se loti vsakršnega dela — pomiva, pospravlja, lupi krompir, streže gostom, pometa in je skratka deček za vse, obenem pa tudi najboljša reklama za našo E-6. Je mar še kje kdo njemu podoben? Pečolarjeva mati ali »bica«, rahlo sitni, kot so vedno, sicer prizanesljivo godrnjajo, češ da jim je kar naprej pod nogami, ko se pa vtika v vsa opravila in mu morajo kar naprej gledati pod roke, da ne bo česa ušpičil. Ponosni so pa le — kdo se pa more na vsem Štajerskem in Koroškem in Kranjskem pohvaliti, da imajo pri hiši gospodinjkega pomočnika, pa še iz inozemstva uvožen. Nemški zdomar! Nu, kako se svet čudno suka!

Milan Guček

Vas je sočna pripoved »pešpotnika« Milana Gučka presenetila, razveselila, osvestila, ali še kaj? Ste mar vedeli, s čim se Slovenjgradčani lahko ponašamo in česa se naj sramujemo? Pričujoč sestavek ni bil namenjen objavi v Viharniku, pač pa smo ga z dovoljenjem povzeli iz »Obvestil«, ki jih izdaja Skupščina ustanoviteljev slovenskega popotništva po PZS. (Popotna zveza Slovenije). Avtor članka je večletni znanec vseh oskrbnikov kontrolnih točk E6, poznajo pa ga tudi številni domačini ob Evropski peš poti in vsi, ki se ukvarjajo s slovenskim popotništvom. Njegova pestra pripoved nas često pušča v dvomih ali nas oz. pot E6 hvali ali graja. To nas motivira, da se prepričamo na lastne oči. In kot nalašč, energetska kriza nas sili, da iščemo (notranje) skrite rezerve tudi pri izrabi prostega časa, rekreacije, dopusta. Popotništvo nam daje široke možnosti za ceno rekreacijo, čudovite kulturne in vizuelne užitke, spoznavanje krajine, ljudi, narave.

Vida Vrhnjak

Založnikova mama

Amalija Založnik

*Ljubeče srce,
zgarane roke,
zguban obraz,
to je mati.*

Sestindvajsetega novembra, petek je bil, ko je Amalija ZALOŽNIK bila zadnjič med nami. V prejšnjem stoletju, spomladi 1897 je bila rojena v Skomerju pri Vitanju. V letu 1918 je poročila gozdnega delavca Jožeta ZALOŽNIKA. Zvesta Pohorju in gozdovom sta se naselila visoko pod Rogljo, v naselju Komisija. Jože je v gozdu s trdim in vztrajnim delom kar lepo zaslužil. Pridne roke žene Amalije, njena skromnost in varčnost pa sta lepo gospodarila. Dvanajst otrok se njima je rodilo. Le šest jih še danes živi.

Kaj bi napisali 85-letni slovenski materi, ki je bila rojena in domovala na Pohorju.

Samo delo, tudi težaška dela, kakor daleč ji je segel spomin. Med vojno je bila njena hiša, njen dom, odprt tudi za borce narodnoosvobodilne vojske. Kuhala jim je, prala, pekla kruh in jim ljubeznivo stregla. Sin Ludvik Založnik, komaj dvajset let mu je bilo, je križaril po Sloveniji z brigadami. Nekje na Dolenjskem ga je v začetku 1945 zadela sovražnikova krogla. Skozi pljuča je dobil strel. Ko se je domovina radovala svobode, je Ludvik umiral. Koncem maja 1945 so ga za-

kopali. Tudi to je bil nov hud udarec za dobro ZALOŽNIKOVO mamo.

Spomenica za sina Ludvika, izdana v letu 1950 pri prezidiju ljudske skupščine ljudske republike Slovenije, nosi številko 19740, Amalijina članska izkaznica zveze združenja borcev NOV pa številko 1494.

V spominu jo bomo ohranili kot mamo, babico, prijateljico in ženo, ki je bila vedno zvesta svojim in domovini kot žena, ki je morala s krvavečim srcem, pa vendar hrabro prenašati vso gorje vojne in okupacije, pa tudi v povojnih letih ji ni bilo lahko. Vedno pa je bila naša: ko je garala na polju, delala domača opravila, negovala otroke, hodila po dminah h kmetom, prala in kuhala partizanom. Naša je bila tudi takrat, če je samo molila za zmago borcev, med katerimi je bil in padel njen Ludvik.

V Viharniku naj ostane to zapisano ob njeni sliki in sliki njenega Ludvika, da bo zapisan še en spomin na slovensko delavsko ženo in mater. Veliko je bilo teh mater, ki nimajo medalj in jih ne omenjajo govorniki.

Tiho in skromno kot je živela, je umrla. Ob grobu ji je spregovoril le župnik.

Ostala pa bo zgled in spomin vsem, ki smo jo imeli radi.

Vsi njeni

Založnik Ludvik, ranjen marca 1945, umrl leta 1945